

Öğretmen adaylarının Türk eğitim sisteminin sorunlarına ilişkin görüşleri

Kürşad Yılmaz¹ Yahya Altinkurt²

Özet

Bu çalışmada, öğretmen adaylarının Türk eğitim sisteminin sorunlarına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma tarama modelinde desenlenmiştir. Araştırmanın çalışma grubu, Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören ve araştırmaya gönüllü olarak katılan 91 öğretmen adayından oluşmaktadır. Katılımcılardan yazılı olarak, Türk eğitim sisteminde sorun olarak gördükleri en önemli beş sorunu belirlemeleri ve gerekçeli olarak açıklamaları istenmiştir. Araştırma verilerinin çözümlenmesinde betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Öğretmen adaylarının görüşlerine göre Türk Eğitim Sisteminin en önemli sorunları sırasıyla şöyledir: Merkezi sınavlar, kalabalık sınıflar, ezberci eğitim, donanım ve fiziki yapı eksikliği, mevcut öğretmenlerin niteliği, eğitime erişimdeki eşitsizlikler, siyaset (ideolojik ayrım ve kayırmalar), öğretmen atama sistemi, özel dersaneler, finansman ve mesleki teknik eğitim sorunları olarak belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Türk eğitim sistemi; sorunlar; öğretmen adayları

¹ Yrd. Doç. Dr., Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi, kursadyilmaz@gmail.com

² Yrd. Doç. Dr., Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi, yaltinkurt@gmail.com

Prospective teachers' views about the problems of Turkish educational system

Abstract

The aim of the research is to determine prospective teachers' views about problems in the Turkish educational system. The research is a survey model study. The research group consists of 91 volunteer prospective teachers attending Faculty of Education, Dumlupınar University. The participants are asked to define the most crucial five problems in the Turkish education system in writing and explain those issues in a justifiable way. Descriptive analysis technique is used for data analysis. According to the prospective teachers included in the study, the most crucial problems in the Turkish educational system are as follows respectively: Central examinations, crowded classrooms, rote learning, insufficient equipment and physical structures, quality of the currently employed teachers, unfair access to education, politics (ideological discrimination and favoritism), and appointment of teachers, private teaching institutions, finance and vocational training issues.

Keywords: Turkish educational system; problems; prospective teacher

Giriş

Türk eğitim sistemi yaklaşık onaltı milyon öğrencisi, altıyüzbin öğretmeni olan çok büyük bir eğitim sistemidir. Bu sistemin geliştirilmesi, eksikliklerin giderilmesi, yanlışların düzeltilmesi için birçok düzenleme yapılsa da eğitim sisteminin bazı sorunları hala devam etmektedir. Bu sorunlar daha önce yapılan birçok çalışmada belirlenmiştir (Tablo 1). Bu sorunlar arasında özellikle sistemin aşırı merkeziyetçi yapısı, eğitim yöneticiliğinin mesleklaşmeme, öğretmen yetiştirme sistemi, eğitime erişimde yaşanan eşitsizlikler, mesleki teknik eğitim gibi sorunlarda herhangi bir iyileşme görülmemektedir. Sistemin merkeziyetçi yapısı devam etmektedir çünkü her karar merkez örgüt tarafından alınmaktadır. Eğitim yöneticiliği mesleklaşmemiştir çünkü hala eğitim yöneticisi olmak için herhangi bir eğitime ihtiyaç duyulmamaktadır. Meslekte asıl olan öğretmenliktir ilkesi geçerliliğini korumaktadır. Öğretmen yetiştirme sisteminin sorunları devam etmektedir çünkü Türkiye’de öğretmen yetiştirme işi eğitim fakültelerine bırakılamamıştır. Fen-Edebiyat Fakültesi öğrencilerinin öğretmen yapılmaya çalışılması, “bilen öğretir” düşüncesinin hala değişmediğini göstermektedir. Bu sorun temelde çok önemli bir insan gücü planlaması sorunudur. Türkiye’deki bütün üniversitelere fen edebiyat fakültesi açılmış ve belli bir süre sonra bu fakültelerin mezunları çok önemli istihdam sorunları yaşamaya başlamıştır. Fen edebiyat fakültesi mezunlarının istihdam sorunu yaşamaması fakültenin işlevini sorgulanır hale getirmiştir. Bu anlamda sorun devam etmektedir. Eğitime erişimde sorunlar vardır çünkü Türkiye’de doğu-batı, kırsal-kent, kız-erkek gibi konularda erişim sorunları devam etmektedir. Sonuç olarak Türkiye’de de birçok toplumsal sorunun temelinde eğitimin yer aldığı ve ne yazık ki bu sorunların gün geçtikçe daha karmaşık hale geldiği bilinmektedir (Çelikten, Şanal & Yeni, 2005).

Tablo 1’de yer alan sorunları çoğaltmak mümkündür. Ancak yapılan araştırmalar incelendiğinde, en çok vurgu yapılan sorunların öğretmen yetiştirme sistemi, okul yöneticiliğinin mesleklaşmeme, sistemin aşırı merkeziyetçi yapısı, mesleki ve teknik eğitim, yükseköğretim sisteminin sorunları olduğu söylenebilir. Gedikoğlu (2005) “Avrupa Birliği Sürecinde Türk Eğitim Sistemi: Sorunlar ve Çözüm Önerileri” adlı çalışmasında Türk eğitim sisteminin sorunlarını okulöncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim kademelerine göre incelemiş ve ilgili kademe ile ilgili sorunları tespit etmiştir.

Yılmaz, K., Altinkurt, Y. (2011). Öğretmen adaylarının Türk eğitim sisteminin sorunlarına ilişkin görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 8:1. Erişim: <http://www.InsanBilimleri.com>

Tablo 1. Türk eğitim sisteminin sorunları ile ilgili araştırmalar ve belirlenen sorunlar

Tespit Edilen Sorun	İlgili Araştırma
Bilgi ve iletişim teknolojileri	Demiraslan & Koçak-Usluel, 2005; Göktaş, Yıldırım & Yıldırım, 2009; Gülbahar & Güven, 2008; Sadi, Şekerci, Kurban, Topu, Demirel, Tosun, Demirci & Göktaş, 2008
Eğitim çalışanlarının sorunları	Arı, 2007; Eğitim Bir Sen, 2006; Eğitim Sen, 2009a; Erdem, 2010; Türk Eğitim-Sen, 2001, 2007
Eğitim programları	Aşkar, 2007; Eğitim Programları ve Öğretim Alanı Profesörler Kurulu, 2005; EPÖDER, 2010; Şimşek, 2006; Türk Eğitim Sen, 2001
Eğitime erişimdeki eşitsizlikler	Eğitim Reformu Girişimi [ERG], 2007a, 2008a, 2009; Gök, 2004b; Gür & Çelik, 2009
Ezberci eğitim	Gedikoğlu, 2005; Okçabol & Gök, 1998; Yolcu & Kartal, 2010
Fiziki alt yapı sorunları	Eğitim Sen, 2009a; Türk Eğitim Sen, 2001
Kademeler arası geçişler	Arslan, 2004; ERG, 2007b; MEB, 2006b; TED, 2005
Kalabalık sınıflar	Güçlü, 2002; Yaman, 2006, 2010
Kızların eğitimi	Dünya Bankası, 1993; ERG, 2008b; MEB, 2005
Mesleki teknik eğitim	Demirtaş & Küçük, 2008; Kabadayı, 1997; Maya, 2009; MEB, 2006a; Sönmez, 2008; Şahin & Fındık, 2008; Şimşek & Yıldırım, 2000; TEKEV, 2007; Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği, 2007
Okul yöneticiliğinin meslekleşmemesi	Balcı, 2004; Balcı, Aydın, Yılmaz, Memduhoğlu & Apaydın, 2007; Çelik, 2002; Gümüseli, 2003; Işık, 2002; Şimşek, 2002, 2004a, 2004b;
Okulların finansman sorunları	Özdem, 2007; Yolcu, 2007
Okullaşma oranları	Eğitim Sen, 2009a; Gedikoğlu, 2005
Okulöncesi eğitim sorunları	Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, 2004; Dereobalı & Ünver, 2009; Gedikoğlu, 2005; Gür & Çelik, 2005; Ural & Ramazan, 2007
Öğretim ile ilgili sorunlar	Şimşek, 2006; TÜSİAD, 2006; OECD, 2007; Eraslan, 2009
Öğretmen yetiştirme sistemi	Adıgüzel & Sağlam, 2009; Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, 2005; Ayas, 2009; Başkent Üniversitesi-Tekışık Vakfı, 2009; Duman, 1993; Dünya Bankası, 2004; Özoğlu, 2010; Özsoy & Ünal, 2004; Şişman, 2009; Üstüner, 2004; Yolcu & Kartal, 2010
Özel dersaneler	Baştürk ve Doğan, 2010; Çağlayan, 2008; Gök, 2004a, 2005; Şahin, 2002; Yılmaz, 2009
Sınav merkezli eğitim sistemi	ERG, 2010; Gök, 2005; Gündoğdu, Çimen & Turan, 2008; MEB, 2006b; Şimşek, 2006
Sistemin merkeziyetçi yapısı	Balcı, 2000, 2007; Balcı, Aydın, Yılmaz, Memduhoğlu & Apaydın, 2007; Gülcan, 2003; Şimşek, 2006; Yıldırım, 2010
Yönlendirme	Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi, 2004; Erkan, 2007; MEB, 2006b
Yükseköğretim sisteminin sorunları	Ergüder, Sevük, Şahin, Terzioğlu & Vardar, 2003; Gedikoğlu, 2005; Küçükcan & Gür, 2009; Şimşek, 2006; TÜSİAD, 2008; YÖK, 2007

Gedikoğlu'na göre (2005) Türkiye'de hiçbir zaman partiler üstü bir eğitim politikası oluşturulamamış; stratejik bir öneme sahip olduğu halde eğitim hiçbir zaman devlet bütçesinden hak ettiği payı alamamış, çoğu zaman olanaksızlıklar içerisinde mücadelesini sürdürmüştür; yüksek nüfus artış hızı ve kırsal kesimden kentlere göç eğitim sistemini ciddi bir biçimde zorlamıştır. Ayrıca, eğitim sistemine ezbercilik egemendir ve öğretmen yetiştirmede çok ciddi sorunlar yaşanmış, öğretmenlerimize gerekli olan yaşam standardı ve mesleki gelişme olanakları hiçbir zaman sağlanamamıştır.

Eğitim Reformu Girişimi'nce (2008) hazırlanan "Eğitim İzleme Raporu 2007" adlı çalışmada ise eğitime erişimi artırmak için yapılan yatırımların her çocuğun ilköğretimden mezun olması için yeterli olmadığı, eğitimin içeriği ve yönteminde yapılan değişikliklerin sınıf ortamına yansıtılabilmesi için öğretmenlerin acilen desteklenmesi gerektiği, okul öncesi eğitime verilen önemin katlanarak artırılması ve eğitim hizmetlerinin çeşitlendirilerek yaygınlaştırılması ihtiyacının sürdüğü belirtilmektedir. Rapora göre son on yıllık değişim sürecinin ardından, herkese kaliteli eğitim sağlanması için kat edilmesi gereken uzun bir yol vardır. Bundan sonraki süreçte özellikle önem kazanacak olan konular eğitim hizmetlerinin dezavantajlı çocukların özel koşullarına yanıt verebilecek biçimde geliştirilmesi, eğitim alanındaki insan kaynağının kapasitesinin güçlendirilmesi ve eğitim yönetimindeki yapı ve süreçlerin iyi yönetim ilkelerini yansıtabilecek biçimde düzenlenmesidir (ERG, 2008a).

Eğitim Reformu Girişimi (2010) "Eğitim İzleme Raporu 2009" adlı çalışmada ise, tüm eğitim düzeylerinde kalite sorunu ve ortaöğretimde geciken radikal değişim ihtiyacı gibi iki temel alanda çok daha hızlı gelişmeye gerektiğini belirtmektedir. Raporda ayrıca, tüm kademelerde öğrenme çıktılarının geliştirilmesine yönelik çabaların yoğunlaştırılması, eğitim kalitesini iyileştirmek için kritik faktör olan öğretmenlerin desteklenmesi gerektiği, yenilikçi uygulamalardan öğrenen, etkileşime dayanan yöntemleri kullanan, akran koçluğunu harekete geçiren, okul temelli ve yaygın bir hizmetiçi eğitim mekanizmasına yönelik gereksinim olduğu belirtilmektedir. Rapor, Türk eğitim sisteminin sınav merkezli yapısına da vurgu yapmakta ve hem eğitim kalitesini iyileştirme hem de ortaöğretimi yeniden yapılandırmanın önündeki en önemli tehdidin kademeler arası geçişte uygulanan sınavlar olduğunu ileri sürmektedir. On yedinci Milli Eğitim Şurası (MEB, 2006b) kararlarında da Türk Millî Eğitim Sisteminde kademeler arasında geçişler, yönlendirme ve sınav sistemi ile ilgili bir takım sorunlar olduğu belirlenmiş ve buna uygun öneriler getirilmiştir. On sekizinci Milli Eğitim Şurası'nda ise öğretmenin yetiştirilmesi, istihdamı ve mesleki gelişimi, eğitim ortamları, kurum kültürü ve okul liderliği, ilköğretim ve ortaöğretimin güçlendirilmesi, ortaöğretime

erişimin sağlanması, spor, sanat, beceri ve değerler eğitimi, psikolojik danışma, rehberlik ve yönlendirme konuları tartışılacaktır (MEB, 2010). Şurada görüşülecek olan konu başlıkları bu konularda sorunlar yaşandığını göstermektedir. Ayrıca tartışılmak üzere tespit edilen konular, daha önce yapılmış araştırmaların bulguları (Tablo 1) ile de örtüşmektedir.

Türk eğitim sistemi ile ilgili olarak son zamanlarda yapılan araştırmalardan biri Gür ve Çelik (2009) tarafından Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETAV) için yapılan “Türkiye’de Millî Eğitim Sistemi: Yapısal Sorunlar ve Öneriler” adlı araştırmadır. Araştırmada Türk eğitim sisteminin sorunları “Millî eğitim sisteminin organizasyonu, yapısal müdahaleler ve istikrarsızlık, okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması, temel eğitimde okullaşma, sınıf geçme, ilköğretimden ortaöğretime geçiş, ortaöğretimde okul türleri, meslekî liselerin ortaöğretimdeki payı, ortaöğretimden yükseköğretime geçiş, yeni müfredat ve finansman” başlıkları altında incelenmiştir. Elde edilen bulgulara dayalı olarak “Türkiye’de izlenen eğitim politikalarında, millî eğitimin bütüncül bir sistem olarak ele alınmadığı ve dolayısıyla sistemin unsurları üzerinde yapılan değişikliklerin, sistemin diğer unsurları üzerindeki etkisinin yeterince analiz edilmeden yürürlüğe konulduğu ileri sürülmektedir (Gür & Çelik, 2009).

Aslında Milli Eğitim Bakanlığı da bu sorunların farkındadır. Bakanlık “MEB 2010–2014 Stratejik Planında” (MEB, 2009) Bakanlık merkez ve taşra teşkilatı birimlerinin ve dış paydaşların Bakanlığın güçlü ve zayıf yönleri olarak gördükleri ve Bakanlık için fırsat ve tehdit olarak nelerin algılandığı belirlenmiştir. Buna göre Bakanlığın zayıf yanlarından bazıları şunlardır: 1) Bakanlıkta tekrarlanan işler ve aynı görevleri gerçekleştiren birimlerin olması, 2) sınıf mevcutlarının fazlalığı, ikili öğretimin ve birleştirilmiş sınıf uygulamasının devam etmesi, 3) öğretmen yetiştirme ve istihdamında arz-talep dengesinin yeterince kurulamaması ve bazı bölgelerde yaşanan hızlı öğretmen değişimi, 4) eğitim planlamalarının kısa dönemli yapılması ve sık sık değişiklik yapılması, 5) sınıf mevcudu standartlarının ülkenin her tarafında sağlanamaması, 6) eğitime erişimde istenilen düzeye ulaşılamaması ve okullarda sunulan eğitim hizmetlerinin niteliğinin aynı düzeyde olmaması, 7) hizmet öncesi eğitim veren yükseköğretim programları ile Bakanlığın istihdam stratejilerinin örtüşmemesi.

Bakanlığın yukarıda belirlemiş olduğu zayıf yönler daha önce yapılmış olan araştırmalarda belirlenmiş olan sorun alanları ile paralellik göstermektedir. Ancak bu sorunların kökten çözümü yerine genellikle günü kurtaran geçici düzenlemelerin yapıldığı görülmektedir. Görüldüğü gibi devlet okulları bünyelerinde reform yapabilmekte, gelişme gösterebilmekte ancak temel yapısal değişikliklere kalkışmamaktadır (Spring, 1997). Bu

bağlamda yukarıda kısaca değinilen araştırmalarda da görüldüğü gibi, sorunlar devam etmektedir. Özellikle belirli aralıklarla yapılan araştırmaların raporlarında benzer sorunlara değinildiği görülmektedir.

Tablo 1’de yer verilen ve yukarıda kısaca özetlenen araştırmalarda Türk eğitim sistemine ilişkin çeşitli sorunlar belirlenmiş ancak çok büyük bir kısmında öğretmen adaylarının görüşlerine başvurulmamıştır. Ancak geleceğin öğretmeni olan öğretmen adaylarının eğitim sistemine ilişkin görüşü çok önemlidir. Çünkü bu görüşler öğretmen adaylarının eğitim sistemini ne kadar tanıdıklarına, sorunlara ilişkin duyarlılıklarına, kendilerini bu sisteme ne kadar hazır hissettiklerine ve genel tutumlarına ilişkin ipuçları verecektir. Öğretmen adaylarının görev yapacakları Türk eğitim sistemi ile ilgili görüşleri, sahip oldukları tutum açısından önemlidir. Tutumlar, bireylerin nesnelere, olaylar ve kişiler ile ilgili olarak sahip olduğu inançlar, duygular ve davranışsal eğilimlerdir (Aldag & Stearns, 1990). Bu anlamda tutumlar, inançlar, değerler ve davranışlar arasında önemli bir ilişki vardır. Allport’a (1935) göre bir tutum, yaşantı ve deneyimler sonucu oluşan, ilgili olduğu bütün nesne ve durumlara karşı bireyin davranışları üzerinde yönlendirici bir etkiye sahip ruhsal ve sinirsel bir hazırlık durumudur (Akt. Freedman, Sears & Carlsmith, 2003). Tutumlar yaşantı ve deneyimler sonucu oluştuğuna göre, öğretmen adaylarının hizmet öncesi eğitimleri sırasındaki yaşantı ve deneyimleri, sisteme ilişkin görüşlerinin ve tutumlarının oluşmasını etkileyecektir. Bu çalışmada, öğretmen adaylarının Türk Eğitim Sistemi’nin sorunlarına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Yöntem

Model

Araştırma tarama modelinde desenlenmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden yararlanılmıştır. Nitel araştırmalar, araştırma yapılan ya da yapılması planlanan kişilerin sahip oldukları öznel görüş ve deneyimlere bağlı olarak ortaya çıkan anlamların sistematik olarak incelenbilmesinde tercih edilen araştırma yöntemleridir (Ekiz, 2003). Nitel araştırma yöntemlerinin bütüncül bir yaklaşıma sahip olması, algıların ortaya konmasını sağlaması, araştırma deseninde esnekliği olması ve tümevarımcı bir analize sahip olması önemli özellikleridir (Uzuner, 1997; Yıldırım & Şimşek, 2005).

Çalışma grubu

Araştırmanın çalışma grubu Dumlupınar Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde öğrenim gören ve araştırmaya gönüllü olarak katılan 91 öğretmen adayından oluşmaktadır. Araştırmada verilerin toplanması için yarı yapılandırılmış bir veri toplama aracı geliştirilmiştir. Katılımcılardan yazılı olarak, Türk Eğitim Sisteminde sorun olarak gördükleri en önemli beş sorunu belirlemeleri ve gerekçeli olarak açıklamaları istenmiştir. Bu soru, anlaşılabilirliği ve araştırma amacına uygunluğu açısından iki uzmanın görüşüne sunulmuş ve önerileri dikkate alınmıştır. Araştırmada 465 sayfa veri elde edilmiştir. Yarı yapılandırılmış veri toplama araçları, sahip olduğu belli düzeydeki standartlığı ve esnekliği nedeniyle, belirli bir konuda derinlemesine bilgi edinmeye yardımcı olması nedeniyle araştırmacılar tarafından sıklıkla tercih edilmektedir. Yazılı olarak verilerin toplanmasının yarı yapılandırılmış görüşmelere göre üstün ya da sınırlı yönleri bulunmaktadır. Daha çok katılımcıya ulaşılabilmesi, katılımcıların düşüncelerini istedikleri gibi yazıya dökülebilmeleri, veri toplama ve çözümleme kolaylığı gibi üstünlükleri bulunmaktadır. Ancak katılımcıların eksik bıraktığı ya da açıklanmaya gereksinim duyulan noktalarda tekrar geriye dönülebilmesi ve sondaj sorularının sorulamaması en önemli sınırlılığı olarak görülebilir. Araştırma öğretmen adaylarının eğitim sistemini ne kadar tanıdıklarının ve sorunlara ilişkin duyarlılıklarının belirmesi açısından önemli olduğu için küçük bir grupta sözlü görüşme yapmak yerine daha çok sayıda öğretmen adayının görüşünün alınması daha anlamlı bulunmuş ve katılımcı görüşlerinin yazılı olarak alınmasına karar verilmiştir.

Verilerin analizi

Araştırma verilerinin çözümlenmesinde betimsel analiz tekniği (Yıldırım & Şimşek, 2005) kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen verilere göre alt temaların oluşturulması sürecinde araştırmacılar ayrı ayrı tüm dökümleri okumuşlar ve yine birbirinden bağımsız olarak katılımcıların Türk eğitim sistemine ilişkin sorun olarak belirledikleri maddeleri belirli başlıklar altında birleştirmişler ve alt temaları oluşturmuşlardır. Daha sonra bir araya gelen araştırmacılar, farklı temalar altında değerlendirdikleri görüşler üzerinde tartışarak uzlaşıya varmışlardır. Araştırmanın güvenilirliği “Güvenirlilik = Görüş birliği / (Görüş Birliği + Görüş Ayrılığı) x 100” formülü kullanılarak hesaplanmıştır (Miles ve Huberman, 1994). Araştırmacılar arasındaki güvenirlilik oranı % 92 olarak bulunmuştur.

Bulgular

Bu bölümde öğretmen adaylarının Türk Eğitim Sisteminin sorunlarına ilişkin görüşlerine yer verilmiştir. Öncelikle sorunlara ilişkin genel bir tablo verilmiştir. Makaledeki sayfa sınırı nedeniyle frekansı 20 ve üstünde olan temalar doğrudan alıntılarla sunulmuştur. Doğrudan alıntılarda katılımcı görüşleri ÖA 1, ÖA 2, ... kısaltmasıyla verilmiştir. Tablo 2’de öğretmen adaylarının, Türk Eğitim Sisteminin sorunlarına ilişkin görüşleri yer almaktadır.

Tablo 2. Türk eğitim sisteminin sorunlarına ilişkin görüşler

Sorun	f
1. Merkezi sınavlar	54
2. Kalabalık sınıflar	44
3. Ezberci eğitim	44
4. Donanım ve fiziki yapı eksiklikleri	37
5. Mevcut öğretmenlerin niteliği	37
6. Öğretmen atama sistemi	21
7. Öğretmen sayısının azlığı ve alan dışı derse girme	18
8. Öğretmen yetiştirme sistemi	14
9. Eğitime erişimdeki eşitsizlikler	27
10. Siyaset (İdeolojik ayırım ve kayırma)	22
11. Özel dersaneler	20
12. Okulların finansman sorunları	20
13. Mesleki ve teknik eğitim	20
14. Rehberlik	11
15. Birleştirilmiş sınıflar, taşınmalı eğitim	11
16. Sistemin merkezîyetçi yapısı	10
17. Eğitim programları	9
18. Okul-aile işbirliği	7
19. Okul öncesi eğitim	6
20. Okullarda şiddet	5
21. Yüksek öğretim mezunlarının istihdamı	5

Merkezi sınavlar

Öğretmen adaylarının 54’ü Türk eğitim sisteminin en önemli sorunlarından biri olarak merkezi sınavları görmektedir. Katılımcılara göre merkezi sınavlar, sorun olarak görülen diğer konuları da etkilemesi bakımından önemlidir. Merkezi sınavların insanların geleceğini 2–3 saatlik bir zaman dilimine sığdırması, ezberci eğitime yönlendirmesi, sadece akademik başarıyı ölçmesi nedeniyle sosyal ve bireysel gelişimi engellemesi, oyun çağındaki çocukların çocukluklarını yaşamalarına olanak tanımaması, fırsat eşitsizliğine neden olması, okulların etkililiğini azaltarak özel dersane sektörünü beslemesi katılımcıların vurgu yaptığı noktalardır. Bununla ilgili olarak katılımcılar aşağıdaki görüşleri dile getirmiştir:

Bu sınav sisteminde insanların koskoca eğitim hayatı üç saatlik bir sınava bağlamak haksızlıkların en büyüğüdür (ÖA 25).

Türkiye bu sınavları ve bu sınav sistemlerini çok seviyor olmalı ki sürekli adı değiştiriliyor. Ama sistem aynı sistem çile aynı çile değişen bir şey yok. Milyonlarca genç hayatını, geleceğini bu sınava bağlıyor. Sonu ya sevinç ya hüznün... Düşünüyorum neden bir düzenleme gelmiyor, bu insanların geleceği bu sınava bakmak zorunda mı? Türkiye'deyse, burada eğitim görüyorsan evet maalesef (ÖA 4).

Eğitim sistemimizde sınav sistemi artık çığırından çıkmıştır. Küçücük çocukları altıncı, yedinci, sekizinci sınıfta sınava sokuyorlar. Çocukların çocukluklarını yaşamalarına bile izin vermiyorlar... Çocuk kurma bir saat gibi yaşamaya başlıyor (ÖA 44).

.. oyun çağında, oyun oynaması, eğlenmesi, koşup gezmesi gereken dönemde çocuklar okul yetmiyormuş gibi dershaneye gitmeye başlamaları bence sistemin bozukluğunu göstermektedir (ÖA 61).

OKS ve ÖSS gibi sınavlar öğrencileri ezberci eğitime itmektedir. Öğretmen başarıları da öğrencilerin bu sınavlardaki başarısına bağlı olduğundan, öğretmenlerimiz öğrencileri yaşama değil sınava hazırlamayı tercih etmektedirler (ÖA 45).

SBS'nin 6. sınıfa kadar inmesi, çocukların sosyal gelişimine fayda sağlayan derslerin amaç dışı geçmesine, sadece test çözülen boş saatler olarak görülmesine neden olmuştur (ÖA 18).

Bu sınavlar bilgi ölçmektedir. Öğrencilerin yetenekleri göz ardı edilmektedir. Ayrıca öğrencilerin yeteneklerini gelişmesini de engellemektedir. Öğrenciler üzerinde oluşturduğu psikolojik baskı da cabası (ÖA 31).

Parası olanlar her türlü eğitim imkânı sunulan özel okullarda okurken, en yeni teknolojilerden yararlanırken; yoksulların eğitim gördüğü okullarda bırakalım teknik malzemeyi, öğretmen ve derslik sorunu yaşanıyor. Her iki kategorideki öğrenciler de aynı sorularla aynı sınav sisteminde yarışa sokuluyor (ÖA 1).

Bir insanın elinden eğitim hakkı nasıl alınır? Bu ülkede yaşayan birçok genç bu sorunun yanıtını çok iyi bilmektedir (ÖA 48).

Öğrencilerin geleceğinin bu sınavlara bağlı olması eğitim sistemimizin adaletsizliğinin, çarpıklığın bir göstergesidir. Bu sınavların en adaletsiz yönü, öğrencilerin bu sınavlara eşit şartlarda hazırlanmamış olmasıdır.. (ÖA 15).

Kalabalık sınıflar

Kalabalık sınıflar öğretmen adaylarının merkezi sınavlardan sonra yüksek düzeyde sorun olarak algıladığı konudur. Katılımcıların 44'ü sınıf mevcudunun kalabalık olmasını önemli bir sorun olarak algılamaktadır. Katılımcıların 11'i kalabalık sınıfların nedeni olarak, eğitime ayrılan finansal kaynakların azlığını, 8'i artan nüfus artışına paralel olarak okul

sayının artırılmadığını belirtmiştir. Ancak öğretmen adaylarının tümü kalabalık sınıfların; öğretmenlerin sınıf yönetimini zorlaştırdığını, öğretmenlerin öğrencileri tanıma sürecini uzattığını, öğretmen merkezli bir eğitime zorladığını ve dolayısıyla eğitimin niteliğini olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir. Katılımcılarının kalabalık sınıflarla ilgili görüşlerinden bazılarına aşağıda yer verilmiştir:

Sınıf mevcudunun altmışın altına düşmediği bir eğitim sisteminin yetiştirdiği bir genç olarak (hala da düşmüş değil) Türk Eğitim sisteminde bence en önemli sorun, hepsi ile ilgilenilmeyecek kadar çok olan öğrencilerin bir sınıfta eğitim görmesi ve onlara eğitim verildiği yanlışına düşülmesidir (ÖA 45).

Öğrenmeye ayrılması gereken sürenin büyük kısmı yoklamaya, sınıf disiplini sağlamaya ayrılırken, kalabalıktan dolayı sınıfta oluşan gürültü öğretmen ve öğrencilerin dikkatini olumsuz yönde etkiliyor (ÖA 2).

Öğretmenlerin kalabalık sınıflarda öğrenciyi tanıma süreci çok daha uzun sürmektedir. Bu durum öğretmenin öğrencinin değişik ihtiyaçlarını, öğrenme şekillerini fark ederek yöntem ve stratejilerini buna göre belirlemesini engellemekte ve başarıyı düşürmektedir (ÖA 22).

Sınıfların kalabalık olması önemli bir sorun... Kalabalık sınıflardaki eğitimin olumsuzlukları maddeler halinde sayfalarca yazılabilir... Kalabalık sınıflarda öğrencilerin dikkati kolay dağılır, sınıfta düzeni korumak zordur ve büyük ölçüde düz anlatım yöntemi kullanılma zorunda kalınır (ÖA 51).

Nüfus artışına bağlı olarak okul sayısı artırılmazsa işte böyle kalabalık sınıflar olur (ÖA 27).

Nüfus artışına göre eğitime ayrılan bütçe de artırılmalıdır (ÖA 30).

Ezberci eğitim

Kalabalık sınıflar gibi ezberci eğitim de öğretmen adaylarına göre Türk eğitim sisteminin en önemli sorunları arasındadır. Katılımcıların 44'ü bu sorunun önemi üzerinde durmuştur. Öğretmen adayları, öğrencilerin yaşamdan kopuk gereksiz bilgilerle donatıldığını ve zaten bir süre sonra da bu bilgilerin unutulduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların 15'i ilk ve ortaöğretimde yapılandırıcı eğitim anlayışına göre eğitim programlarının yeniden düzenlenmesine rağmen kıdemli öğretmenlerin alışkanlıklarını devam ettirmesi nedeniyle ezberci ve öğretmen merkezli eğitimi sürdürdükleri görüşündedirler. Katılımcıların 10'u ise sınav sistemleri ile ezberci eğitim arasında ilişki kurmuştur. Konu ile ilgili katılımcı görüşlerinden bazılarına aşağıda yer verilmiştir:

... dağları, gölleri ezberleriz, formülleri ezberleriz, savaş tarihlerini ezberleriz, tanımları ezberleriz. Daha sonra sınıfı geçince, en fazla bir ay sonra bu ezberlediklerimizin hepsini unuturuz. Peki, ne işimize yaradı bu okul? (ÖA 10).

.. bize masal anlatır gibi tarihimizi anlattılar. En korkulu rüyamız oldu tarih dersleri. Çünkü ya öğretmenimiz çıktı tahtaya ses kaydından dinletir gibi anlattı da anlattı. Ya da kitabı okuttu sesi güür bir arkadaşımıza... Sınav zamanı gelip çatinca sınav öncesi hatmettik kitabı. Sonuç ne oldu? Sınavdan bir gün sonra unuttuk hepsini ... (ÖA 17).

Ezberci bir anlayışla eğitim veren ilk ve ortaöğretimde öğrencilerin çoğu, okuduğunu anlamayan, yorum yapamayan, düşünme yeteneği zayıf, kendini ifade edemeyen, kültürel düzeyi düşük bir hale gelmiştir. Öğretilenlerin yaşamdan kopuk oluşu, öğrencilerin öğrendiklerini uygulayamamalarına neden olmuştur. Öğrenciler bu sistemde bir papağana dönüşmüştür (ÖA 31).

Ezbercilikten vazgeçilmeye çalışılsa bile aynı sistemin bir parçası olan sınav sistemi bizi ezberciliğe itiyor (ÖA 70).

Günümüzde müfredat değişmiş öğretmen merkezli eğitimden öğrenci merkezli eğitime geçilmiştir... Ne yazık ki her şey öyle hemen olmamaktadır. Çünkü eski müfredata göre yetişen öğretmenler geleneksel öğretmen merkezli eğitim yöntemlerinden kurtulamamaktadır ve ezbercilik de devam etmektedir (ÖA 46).

Donanım ve fiziki yapı eksiklikleri

Öğretmen adaylarına göre okulların fiziki yetersizlikleri ve donanım eksiklikleri eğitim sisteminin önemli sorunları arasındadır. Katılımcıların 37'si donanım eksikliğini dile getirmişlerdir. Bu katılımcıların 8'i donanım eksikliği ile birlikte fiziki yapı eksikliklerine de vurgu yapmıştır. Donanım eksiklikleri içerisinde Bilgi İletişim Teknolojileri (BİT), projeksiyon cihazları, haritalar gibi her türlü eğitim teknolojisi araç, gereç ve materyali ifade edilmiştir. Fiziki yapı eksiklikleri olarak ise okul binalarının, okul bahçelerinin ve sınıflarının yetersizlikleri vurgulanmıştır. Bazı katılımcıların konuya ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir:

Eğitimin sağlanabilmesinde en önemli etken materyaldir. Materyaller sayesinde, daha etkili, çabuk bir öğrenme sağlanabilmektedir. Bizim de eğitim sistemimizde en temel sorunlardan biri budur (ÖA 47).

Hızla ilerleyen teknolojiye rağmen okullarımızdaki bu yoksunluk, üzerinde durulması gereken önemli bir konu olmasına rağmen, yeterince ciddiye alınmamaktadır (ÖA 53).

Projeksiyon cihazları, tepegöz, akıllı tahtalar, bilgisayarlar gibi materyaller etkili kullanıldığında öğrenme için çok önemli olduğu görülüyor. Ancak çoğu okulumuzda bunlar yok (ÖA 56).

Okulların fiziki durumları yetersizdir. Yeteri kadar okul yoktur, sınıflar küçüktür, oyun ve dinlenme alanı olan okul bahçeleri küçük ve bakımsızdır, depreme dayanıksızdır (ÖA 51).

Mevcut binalar yetersiz kaldığından sınıflar kalabalık olup, ders araç-gereçleri odası, kitaplık, kapalı spor salonu gibi özel maksatlar için yerler yoktur (ÖA 79).

Öğretmen niteliği

Öğretmen adaylarına göre öğretmen niteliğinin düşüklüğü de eğitim sisteminin önemli sorunlar arasındadır. Öğrenmen niteliği başlığı altında toplanan sorunlardan birisi mevcut öğretmenlerin niteliğinin düşüklüğüdür. Katılımcılardan 37'si bunu sorun olarak düşündüğünü ifade etmiştir. Bu görüşteki öğretmenlere göre öğretmenlerin önemli bir bölümü kendisini geliştirmemekte, yeniliklere uyum sağlamamakta ve mezun olduğu zamanki bilgileriyle öğretmenliğini sürdürmeye çalışmaktadırlar. Bununla ilgili olarak katılımcılar aşağıdaki düşünceleri dile getirmiştir:

Bilmeyen, bilgisini tazelemeyen, gelişmeyen öğretmen öğrenci için bir kaynak ve yönlendirici olmaktan çıkar. Günümüzde en büyük sorunlardan biri de beklenen kalitenin maalesef çok uzağında kalan öğretmenlerdir (ÖA 50).

Sürekli yayınları takip etmeyen, kendi alanındaki gelişmeleri izlemeyen, hizmetiçi etkinliklere katılmayan, kimi zaman bu etkinliklerden haberi bile olmayan öğretmenlerin yararlı olması, öğrencilerine model olması nasıl beklenebilir? (ÖA 55).

Öğretmen niteliği ile ilgili olarak öğretmen adaylarının üzerinde durduğu ikinci konu öğretmen yetiştirme sistemidir. Katılımcıların 28'i bu konuyu önemli bir sorun olarak görmektedir. Bu katılımcıların 9'u eğitim fakültelerinin yetiştirdiği öğretmenlerin niteliğinin yetersiz olduğunu belirtmiştir. Geriye kalan öğretmen adayları ise eğitim fakültesi dışında, özellikle de fen edebiyat fakültesi mezunlarının öğretmen olarak değerlendirilmesini eleştirmişler ve bunun doğru bir uygulama olmadığını belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının bu konu ile ilgili görüşlerinden örneklere aşağıda yer verilmiştir:

Eğitim fakülteleri kaliteli öğretmen yetiştirmede yetersiz kalmaktadır (ÖA 68).

Eğitim fakültelerimizde öğrencilere ülkenin eğitim olanaklarını yansıtmayan, öğretmenliğe başladıklarında karşılaşacakları gerçek durumlardan uzak, ideal, standartlaştırılmış bir öğretmen eğitimi verilmektedir. Örneğin anadili Türkçe olmayan çocuklara nasıl okuma yazma öğretileceği eğitim fakültelerinde anlatılmamakta. Diğer bir örnek ise eğitim fakültelerinde okullardaki olanaklar mükemmel gösterilmekte, okullardaki materyal, araç-gereç eksiklikleri ile karşılaşıldığında ne yapılması gerektiği anlatılmamakta, formasyon derslerine yeterli önem verilmemektedir (ÖA 76).

Biz eğitim fakültesi okuduğumuz halde bence aldığımız mesleki eğitim yeterli değil. Fen-Edebiyat mezunlarının bir-bir buçuk yıl meslek eğitimi alarak öğretmenlik yapmaları da doğru değil... Öğretmenliğin uzmanlık isteyen bir meslek olduğu unutulmamalıdır. Bu noktada öğretmen yetiştirme anlayışı yeniden gözden geçirilmelidir. Öğretmenlik eğitimi Eğitim Fakültelerince verilmelidir (ÖA 30).

Bizde öğretmenlik mesleği genellikle akademik anlamda bilgi sunma, var olan bilgiyi aktarma olarak algılanmaktadır. Oysa öğretmenlik ne öğrettiğinden çok nasıl öğrettiğininle ilgilidir (ÖA 74).

Fen-Edebiyat mezunlarına da haklar tanınması birçok kesim tarafından son bir şans olarak düşünülmekte “hiçbir şey olamazsan öğretmen olursun” şeklinde yorumlanmaktadır. Fen-Edebiyat Fakültesi mezunlarına kısa süreli bir eğitim verilerek öğretmen yapılması sorunun katlanarak artmasına sebep olmaktadır (ÖA 70).

Eğer öğretmen eksiği varsa fen-edebiyat fakültesi mezunları ile tamamlama yoluna gidilerek değil, eğitim fakültesi kontenjanları artırılmalıdır ki böyle bir durum söz konusu değil. Çünkü birçok eğitim fakültesi mezunu atanmadığı için açıkta beklemektedir (ÖA 71).

Öğretmen niteliği ile ilgili katılımcıların üzerinde durduğu üçüncü konu öğretmen atama sistemidir. Katılımcıların 21’i bu konuyu sorun olarak görmektedir. Bu katılımcıların 7’si genel olarak öğretmen atamalarının azlığından ve KPSS’den şikâyet etmektedir. Katılımcılardan 14’ü ise eğitim fakültesi dışında özellikle de fen-edebiyat fakültesi mezunlarının öğretmen olarak atanmasını eleştirmişlerdir. Eğitim fakültesi mezunu öğretmen adayları fen edebiyat fakültesi mezunlarının öğretmen olarak atanmasının eğitimin niteliğini olumsuz etkileyeceği görüşündedir. Bazı katılımcıların konuya ilişkin görüşleri aşağıda verilmiştir:

Artık öğretmenlerde nasıl öğretebilirim kaygısı değil, nasıl atanabilirim kaygısı oluşmuş durumda (ÖA 54).

Sistemin başında bulunan kişilerin hangi branşta ne kadar öğretmene ihtiyacı olduğunu, öğretmen yetiştirmek için hangi bölümlerin açılması gerektiğini bilmesi gerekir. Böylece yetişmiş öğretmenin atanmaması gibi bir sorun da olmaz (ÖA 32).

Atanmayı bekleyen öğretmenlerin sayısı bir hayli fazla olmasına rağmen, okullarda yaşanan öğretmen sıkıntısı büyük bir sorun... Oysa devlet polisleri ihtiyacı kadar alıyor ve okul bitince direk işe başlatıyor. Aynı şeyi öğretmenler için söyleyemiyoruz ne yazık ki (ÖA 45).

Eğitim fakültesi mezunu öğretmenlerde dahi gerekli nitelikler eksikken, öğretmen olmak için yetiştirilmemiş fen edebiyat fakültesi mezunu öğretmenden nasıl verim beklenebilir? (ÖA 52).

Mevcut sistemde fen edebiyat fakültesi mezunu öğrencilere öğretmen olma imkânı verilmektedir. Yeterli donanım ve motivasyona sahip olmayan, mesleki bilgisi zayıf olan öğretmenlerin bulunduğu bir sistemden ne beklenebilir ki? (ÖA 34).

Öğretmen niteliği ile ilgili katılımcıların üzerinde durduğu diğer bir konu öğretmen sayısının azlığı ve öğretmenlerin kendi branşları dışında derslere girmesidir. Katılımcıların 18'i bu durumun önemli bir sorun olduğunu ve eğitimin niteliğini düşürdüğünü belirtmişlerdir. Bu görüşteki katılımcıların 11'i de öğretmen açığının kadrolu öğretmenler yerine sözleşmeli ya da ücretli öğretmenlerle azaltılmasını eleştirmektedir. Bu soruna ilişkin öğretmen görüşlerinden bazılarını aşağıda yer verilmiştir:

Öğretmen yetersizliğinden dolayı din kültürü dersimizi matematik, trafik dersimizi müdür yardımcısından aldık. Resim dersimiz ise çoğu zaman boş geçti. İşte bu yüzden öğretmen atamasının sınırlı olması eğitim sistemimiz açısından olumsuz bir olaydır... (ÖA 17).

Öğretmen sayısının az olması ve dolayısıyla öğretmenlerin kendi branşları dışında derslere girmek zorunda kalması eğitimimizin kalitesini önemli ölçüde düşürmektedir (ÖA 60).

Okullarda birçok öğretmen açığı bulunmasına rağmen devlet kadrolu öğretmen atamasını sınırlandırmaktadır. Devlet öğretmen açığını ya sözleşmeli ya da vekil öğretmen ataması yaparak kapatmaya çalışmaktadır (ÖA 91).

Öğretmen ihtiyacı, kadrolu öğretmen dışında, düşük ücretle ve bir öğretmenin sahip olması gereken haklardan yoksun, ücretli öğretmenler yoluyla karşılanmaktadır (ÖA 2).

Eğitime erişimdeki eşitsizlikler

Türk eğitim sistemindeki en önemli sorunların başında eğitime erişimdeki eşitsizlikler gelmektedir. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının 27'si bu konuyu önemli bir sorun olarak görmektedir. Bu görüşteki katılımcıların tümü kız çocuklarını, yoksul aileleri, doğu ve kırsal bölgelerde yaşayanları eğitime erişimde dezavantajlı grup olarak görmektedirler. Katılımcı görüşlerinden bazılarını aşağıda yer verilmiştir.

Çok dar ve küçük bir gruba kaliteli eğitim verilmektedir. Diğer tarafta kalan yoksul aileler ve bunun yanında kız çocukları üvey evlat muamelesi görmektedir (ÖA 25).

Parası olan tutuyor özel öğretmeni, gidiyor özel dershaneye tamamdır. Yazık parası olmayan öğrenci ne yapsın, öyle çırpınıyor bir yerlere ulaşabilmek için (ÖA 28).

Özellikle doğu bölgelerimizde ve kırsal yerlerimizde kız çocukları okutulmamaktadır. Buralarda "kız çocuğu okuyup ta ne olacak" görüşü egemendir. Bu görüş çok cahilce ve bağınazca bir görüştür. Buralarda halk bu konuda bilgilendirilmelidir...(Ö16).

Ülkemizdeki özellikle kırsal kesimlerde kız çocuklarının eğitimine önem verilmediği açıkça ortadadır. Kızların okutulmamasındaki baş etken maddi

İmkânsızlıklar olmakla birlikte gelenek ve göreneklerde önemli yer teşkil etmektedir. Bu bölgelerde çocuklar işgücü olarak görülmektedir (ÖA 23).

Siyaset (ideolojik ayırım ve kayırmacılık)

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarına göre eğitim sistemindeki önemli sorunlardan biri de gücü elinde bulunduran iktidar partilerinin sisteme sıklıkla ve ideolojik nedenlerle müdahalede bulunması gelmektedir. Katılımcıların 22'si bu görüşü ifade etmiştir. Katılımcılara göre iktidar partileri, eğitim kademelerine yönetici atamalarında liyakat aramamakta kayırmacı bir anlayışla kendi düşüncesinde olanları yönetim kadrolarına getirmektedir. Bu sorun sadece eğitim sisteminin değil kamudaki pek çok sistemin ortak sorunudur. Bu soruna ilişkin öğretmen görüşlerinden bazılarını aşağıda yer verilmiştir:

İktidardaki partilerin kendi yandaşlarını sırf kendi düşüncesinde oldukları için eğitim sistemindeki önemli kademelere getirmesi önemli bir sorundur (ÖA 25).

Herkes eğitime ideolojik bakıyor. Zaten ülkemizde her şeye böyle bakılıyor. Her başa geçen benim ideolojilerin her yerde hâkim olsun istiyor. Her seçim sonrası iktidara gelenler hemen yönetici kadrolarına el atıyorlar. Bu da eğitim sistemimizi olumsuz etkiliyor (ÖA 30).

Eğitim sistemimizde başa geçen kişiler, gruplar sorunlara hep ideolojik olarak yaklaşmıştır. Bir başka kişi eğitim sistemi ile ilgili daha iyi sorunlara çözüm getirebilecek bir fikir söylese bile o fikir kabul görmez. Çünkü önemli olan egemen olan grubun ideolojisidir (ÖA 32).

Başta geçen liderler yapacakları değişimlerde zorluk çekmemek için kurumların başına kendi adamlarını getiriyorlar... Türkiye'de adam kayırmalar ve torpil olayları fazla olduğu için, işini iyi yapan insanlar yerine işin ne olduğunu bilmeyen insanlar iş başına getirilmektedir (ÖA 35).

Eğitim yapıp yıkılan bir bina haline getirilmemelidir. İktidara gelen her parti nasıl ki kendinden önce yapılan yolları yeni olsa bile kaldırıp yenisini yapıyorsa, eğitimi de aynı bu anlayışla şekillendirmeye çalışıyorlar. Yol yapımında mali zarar oluyordur fakat eğitimde devamlı yıkılıp yenisini yapmakla bir millet yok ediliyor (ÖA 65).

Özel dersaneler

Türkiye'de özel dersaneler ilköğretim okulu öğrencilerinden üniversite öğrencilerine, yabancı dilden bilgisayara kadar uzanan geniş bir yelpazede eğitim vermektedir. Aynı zamanda Türkiye bir sınav ülkesidir. Dolayısıyla özel dersaneler konusu Türk eğitim sisteminin önemli bir gerçeğidir. Araştırmaya katılan öğretmen adaylarının 20'si de özel dersanelerin önemli bir sorun olduğu görüşündedirler. Katılımcıların 12'si merkezi sınavlarla özel dersaneleri ilişkilendirerek, diğerleri ise başlı başına bir sorun olarak ele

almışlardır. Katılımcılara göre özel dershaneler okullara alternatif kurumlar haline gelmekte, fırsat eşitsizliğine yol açmakta, ezberci eğitime neden olmaktadır. Katılımcı görüşlerinin bazılarını aşağıda yer verilmiştir:

Eğitim-öğretim deyince akla ilk gelen okul değil, dershane geliyor artık (ÖA 28).

Günümüzde eğitim eşittir dershane olarak algılanmaya başlanmıştır. Veliler öğrencileri 4. sınıftan itibaren dershaneye göndermeye başlamışlardır... Maddi durumu elvermeyen bir veli dahi çocuğunu dershaneye göndermektedir. Dershanecilik büyük bir sektör haline gelmiştir. Bu sektörde çok büyük paralar dönmektedir (ÖA 8).

Dershane sistemi, bugün başlı başına bir sektör haline gelmiş ve eğitime yeterli kaynak ayrılmaması, okullarımızda nitelikli eğitim verilememesi, özel dershane sisteminin her geçen gün büyümesine ve neredeyse okullara alternatif kurumlar haline dönüşmesine neden olmuştur (ÖA 79).

Eğitim kalitesini artırmaktan uzak olan merkezi sınav sistemi, katma değeri çok küçük olan bir sınava hazırlık sektörünü doğurmuştur (ÖA 357).

Eğitime ayrılan bütçe

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarına göre eğitim sistemindeki önemli sorunlardan biri de bütçeden eğitime ayrılan paydır. Katılımcıların 20'si eğitime ayrılan ekonomik kaynakların yetersiz olduğunu ve bu durumun da eğitimin niteliğini olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir. Katılımcılardan bazıları eğitime ayrılan pay ile donanım ve fiziksel yetersizlikler, sınıfların kalabalık olması, fırsat eşitsizliği, adaletsiz dağıtım gibi konularla da ilişkiler kurmuşlardır. Ancak bu başlık altında genel olarak kaynakların yetersizliğine ilişkin görüşlere yer verilmiştir.

Türkiye'de eğitime ayrılan kaynakların azlığı okulların eğitim kalitesini ve gerek idarecilerin gerekse öğretmenlerin kaliteyi yakalama konusundaki çabalarını baltalamaktadır (ÖA 44).

Eğitim için harcanan her kuruş, ülkenin gelişmişliğini ve kalkınmasını sağlamak için bir yatırım durumunda iken eğitime gereken desteğin verilmemesi çok acıdır (ÖA 31).

Yapılması gereken Türk insanına hak edilen değeri vermek ve eğitime ayrılan bütçenin artırılmasıdır (ÖA 65).

Mesleki teknik eğitim

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarına göre eğitim sistemindeki önemli sorunlardan biri de mesleki ve teknik eğitimidir. Katılımcıların 12'si mesleki eğitime yönlendirmedeki sorunlara, 6'sı mesleki eğitimin niteliğine, 2'si de katsayı sorununa değinmiştir. Katılımcıların bazılarının konuya ilişkin görüşleri şöyledir:

Öğrenciler mesleki ve teknik eğitimden bucak bucak kaçır oldu. Çünkü böyle bir eğitim gören öğrencilere işsiz gözüyle bakılır oldu... Açıkçası yıllardır tartışılan mesleki ve teknik eğitim meselesi yıllarca bizleri meşgul edeceğe benziyor (ÖA 28).

Ülkemizde meslek liseleri genel liselerin gerisinde kalmıştır. Genel liseleri bitiren yüz binlerce gencimiz üniversiteyi kazanamamakta ve vasıfsız eleman olarak çalışmaktadır. Oysa bu gençlerimiz meslek liselerine yönlendirilse bu sorun çözülebilecek gerekli ara eleman sağlanabilecektir... (ÖA 3).

Türk eğitim sistemi mesleki rehberlik konusunda yetersizdir... Meslek liselerinin kalitesi artırılarak ara eleman ihtiyacı doğrultusunda bu tür lise mezunları iş sahibi yapılmalıdır. Bu üniversite önündeki yığılmaları da engelleyecektir (ÖA 31).

Diğer sorunlar

Araştırmanın bir makale olması ve sayfa sınırlılığı nedeniyle daha az sayıda öğretmen adayının katılım gösterdiği ve sorun olarak ifade ettiği konular bu başlık altında ele alınmıştır. Katılımcılardan 11'i ilköğretim ve ortaöğretimdeki psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerini, okul rehber öğretmen sayının azlığına ve bazı okullarda hiç olmamasını, yine 11'i birleştirilmiş sınıf ve taşınmalı eğitim uygulamasını eleştirmişler ve eğitim sisteminin önemli sorunları arasında olduğunu belirtmişlerdir. Katılımcıların 10'u eğitim sisteminin aşırı merkeziyetçi yapısını, 9'u eğitim programlarını (müfredat), 7'si okul-aile işbirliğinin yetersizliğini, 6'sı okul öncesi eğitimdeki okullaşma oranını ve okul öncesi öğretmen sayısının yetersizliğini, 5'i de okullarda şiddet olaylarını eğitim sisteminin en önemli sorunları arasında olduğunu ifade etmişlerdir.

Sonuç ve Tartışma

Bu çalışmada, öğretmen adaylarının Türk eğitim sisteminin sorunlarına ilişkin görüşlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Öğretmen adaylarının görüşlerine göre Türk eğitim sisteminin başlıca sorunları; merkezi sınavlar, kalabalık sınıflar, ezberci eğitim, donanım ve fiziki yapı eksikliği, mevcut öğretmenlerin niteliği, eğitime erişimdeki eşitsizlikler, siyaset (ideolojik ayırım ve kayırmalar), öğretmen atama sistemi, özel dersaneler, finansman sorunları ve mesleki teknik eğitimidir. Bu bulgu konu ile ilgili daha önceki araştırma bulgularıyla örtüşmektedir.

İç içe geçmiş bu sorunların hangisinin neden, hangisinin sonuç olduğunun kestirilmesi oldukça güçtür. Örneğin en önemli sorun olarak görülen merkezi sınavlar, yine önemli sorunlar arasında görülen özel dersanelerin var oluşu nedenidir. Aynı zamanda ilköğretimden

yükseköğretime kadar her türlü eğitim kademesindeki planlama eksikliği, eğitim kurumları arasındaki kalite farklılıkları, eğitim kademelerine geçişte etkili bir yönlendirmenin olmaması, mesleki eğitimin niteliği ile ilgili sorunlar nedeniyle öğrencilerin genel liselere yönelmesi bu sorunların nedeni ya da sonucu olabilmektedir.

Türk Eğitim Derneği'nin (TED, 2005) yaptığı bir araştırmaya göre, yaşamda başarılı olabilmek için mutlaka üniversiteye gitmek gerektiğine inanan öğrencilerin oranı % 83.1'dir. Özellikle yüksek öğretimdeki arz-talep dengesizliği merkezi sınavları kaçınılmaz kılmaktadır. Dolayısıyla Türkiye bir sınav ülkesidir. Bu sınavlar arasında en önemlisi üniversiteye giriş sınavıdır. Hatta ortaöğretim sonunda yapılan sınavlardaki yarışın amacı bile, öğrencilerin nitelikli bir ortaöğretim kurumunda öğretimini devam ederek üniversiteye giriş sınavında diğer adaylardan daha avantajlı olmaya çalışmasıdır. Eğitim Sen'in (2008) araştırmasına göre, lise öğrencilerinin % 93.8'i üniversite sınavına lise eğitimi dışında özel ders ya da dershanelere giderek hazırlanmaktadır. Öğretmen adaylarının 9. sırada önemli sorun olarak gördüğü özel dershaneler sisteminin neredeyse tek nedeni, 6. sırada önemli görülen eğitime eşitsizlikle ilgili sorunların da özellikle ekonomik olanaklar bakımından önemli bir nedeni olarak merkezi sınavların olduğu söylenebilir. Çünkü üniversiteye giriş sınavı için lise eğitimi dışında hazırlık yaptığını belirten öğrencilerin % 92'si özel dershanelere gitmektedir (Eğitim Sen, 2008). Dershaneye gitmeden sınavı kazanmanın çok zor olduğunu ve mümkün olmadığını düşünen öğrencilerin oranı % 57.6'dır (TED, 2005).

Bağımsız Eğitimciler Sendikası'nın (2008) araştırmasına göre, öğrenci velilerinin % 42.7'si özel dershaneleri eğitime erişimdeki önemli bir sorun olarak görmekte ve "parası olmayan dershaneye gidemiyor" gerekçesiyle istememektedir. Çünkü 2008 yılı için özel dershane ücretleri yaklaşık olarak 1650 Amerikan dolarıdır. Oysa Türkiye nüfusunun yaklaşık % 0,54'ü (374.000 kişi) sadece gıda harcamalarını içeren açlık sınırının, % 17,11'i (11.933.000 kişi) ise gıda ve gıda dışı harcamaları içeren yoksulluk sınırının altında yaşamaktadır (TÜİK, 2009). Kayıt dışı çalışanlar da düşünüldüğünde bu rakamların daha yüksek olduğu bilinmektedir. Özel dershaneler konusu Türkiye'de özellikle 1980 sonrasında en çok tartışılan konulardan biri olmuştur. Türkiye'de özel dershane sektörünün yaklaşık olarak 6-8 milyar Amerikan doları gibi çok büyük bir pazara sahip olduğu ileri sürülmektedir. Özel dershane sektörü çok büyük bir sektör olmasına rağmen bu kurumlarda görev yapan öğretmenlerin çalışma koşullarının çok da iç açıcı olmadığı görülmektedir. Araştırmalar (Ay, 2008; Çağlayan, 2008; Gök, 2004b, 2005; Uğraş, 2009) iş güvencesi, ücret güvencesi ve

çalışma koşulları açısından en olumsuz koşullardaki eğitim çalışanlarının özel dersane öğretmenleri olduğunu göstermektedir.

Araştırmaya katılan öğretmen adayları merkezi sınavların öğrencilerin okula olan ilgisini azalttığını, okulları ikinci plana ittiğini, ezberci eğitime yönlendirerek eğitimin niteliğine olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir. Alanyazındaki araştırmalar da katılımcıların bu görüşü ile örtüşmektedir. Türkiye’de özellikle üniversiteye giriş sınavına yakın tarihlerde öğrencilerin büyük bir çoğunluğu okullara gitmemekte ama dershaneye devam etmektedir. Örneğin TED’in araştırmasına göre (2010) ilköğretim 6. sınıf öğrencilerinin % 14’ü, 7. sınıf öğrencilerinin % 25’i, 8. sınıf öğrencilerinin % 42’si, ortaöğretim 11. sınıf öğrencilerinin % 42’si sınav öncesi rapor olarak okula gitmeyeceklerini ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarına göre Türk eğitim sisteminin önemli görülen ikinci sorunu kalabalık sınıflardır. Katılımcılar sınıfların kalabalık olmasının, öğretmenlerin sınıf yönetimi uygulamalarını zorlaştırdığını, öğretmenlerin öğrencileri tanıma sürecini uzattığını, öğretmen merkezli bir eğitime zorladığını, ezberci eğitime yönelttiği ve dolayısıyla eğitimin niteliğini olumsuz etkilediğini belirtmişlerdir. 2008–2009 eğitim-öğretim yılında derslik başına düşen öğrenci sayısı ortalamasının yaklaşık 34’tür. Derslik başına düşen öğrenci sayısı en fazla olan il 50 öğrenci ile Batman’dır. Ancak bu bilgiyi doğru okumak gerekmektedir. Derslik başına düşen öğrenci sayısı Türkiye’deki toplam öğrenci sayının toplam derslik sayısına bölünmesi ile bulunmaktadır. Oysa İstanbul gibi nüfusu yoğun şehirlerde, nüfus artış hızının yüksek olduğu doğu illerinde ve özellikle ilköğretim okullarında sınıflardaki öğrenci sayısının 60’ı bulduğu hatta geçtiği bilinmektedir. Türkiye’de hala ikili öğretimin devam etmesi de derslik sıkıntısının devam ettiğini göstermektedir. Bu konu dokuzuncu kalkınma planında “kalabalık sınıf mevcutları düşürülecek, ikili eğitim uygulamasının azaltılması” olarak hedefler arasında yerini almaktadır.

Öğretmen adayları tarafından önemli görülen okulların fiziki yetersizlikleri ve donanım eksiklikleri eğitim sisteminin önemli sorunları arasındadır. Bu sorunu eğitime ayrılan finansal kaynaklarla ve ezberci eğitimle birlikte ele almak daha sağlıklı olacaktır. Çünkü Türk eğitim sistemi aşırı merkezîyetçi bir yapıdadır ve Türkiye’de eğitim büyük ölçüde kamu kaynakları ilse finanse edilmektedir. Her öğretim düzeyinde görece oranları düşük özel öğretim kurumları bulunmakla birlikte kamu finansmanı önemli bir ağırlığa sahiptir (Tural, 2002). Okulların harcama kalemleri bile merkez örgütlerince belirlenmektedir. Dolayısıyla okulların kendi olanakları ile kısmi iyileşmeler olsa bile eğitime ayrılan kaynaklar artırılmadıkça okulların fiziki yetersizliklerinin ve donanım gereksinimlerinin azalması güç

görülmektedir. Ancak MEB'in bütçesinin konsolide bütçe içindeki oranı 2002 yılından itibaren artmasına rağmen, milli gelire oranı aynı şekilde artmamakta hatta 2009 yılında en düşük düzeye inmektedir (Eğitim Sen, 2009b). Bununla birlikte özellikle Bilgi İletişim Teknolojileri (BİT) alanında Türkiye'de önemli iyileşmelerin olduğu da görülmektedir. 1984 yılında başlayan "Bilgisayar Destekli Eğitim Projesi" ile birlikte Türkiye'de çeşitli projelerle MEB, 50.000'den fazla öğretmeni bilgi ve iletişim teknolojileri konusunda eğitmiş; okulla internet erişimi sağlamış; okulların bilgiye erişimini kolaylaştırmış, 2007 yılı itibari ile her okulda bilgi teknolojileri sınıfı bulunmaktadır ve her öğrenciye internet erişimi sağlanmıştır (MEB, 2008). Ezberci eğitimin de merkezi sınavlardan, öğretmen niteliğinden kaynaklanan çeşitli nedenleri olmasına rağmen eğitim teknolojilerinin yetersizliği ve bu teknolojilerin etkili kullanılamaması da önemli bir nedendir. Çünkü eğitim teknolojileri; bilginin somutlaştırması, kalıcılığının sağlanması, bireysel öğrenmelere olanak tanınması, öğrencilerin, görerek, yaparak yaşayarak öğrenmelerine olanak tanınması açısından önemli olanaklar sunmaktadır.

Araştırmaya katılan öğretmen adaylarına göre Türk eğitim sisteminin önemli sorunlarından biri de öğretmen niteliği sorunudur. Bu konu, sistem içinde halen görev yapan öğretmenlerden öğretmen yetiştirme sistemine kadar geniş bir yelpazede incelenebilecek bir konudur. Öğretmen adaylarına göre halen görev yapan öğretmenler kendilerini geliştirmek için yeterli çabayı göstermemektedir. Bazı öğretmen adayları öğretmenlik uygulaması için gittikleri okullarda bu durumu gözlemlediklerini ifade etmektedir. Öğretmen adayları, özellikle ezberci eğitimin önüne geçmek için uygulanmaya başlanan yapılandırmacı eğitim programlarının, öğretmenlerin eski alışkanlıklarını sürdürmesi ve kendini geliştirmemesi nedeniyle başarıyla uygulanamadığı görüşündedir. Öğretmen adaylarından biri bu durumu şöyle ifade etmiştir: "*Gerçekte uygulamadaki güçlük öğrencilerden kaynaklanmamakta tamamen öğretmenlerin eski öğretim alışkanlıklarını terk etmek istememesinden ve kendisini geliştirmemesinden kaynaklanmaktadır (ÖA 74)*".

Öğretmen niteliği ile ilgili diğer önemli sorun öğretmen yetiştirme ve atama sistemidir. 150 yıllık öğretmen yetiştirme deneyimine sahip Türkiye'nin maalesef bir öğretmen yetiştirme geleneği bulunmamaktadır. Geçmişinde köy enstitüleri gibi çok başarılı uygulamalar olmasına karşın sık sık öğretmen yetiştirme sistemine müdahalelerin olduğu görülmektedir. Bu uygulamalar genellikle sistemi iyileştiren değil geriye götüren uygulamalar olmaktadır. Öğrenmen gereksinimini karşılamak için eğitim fakülteleri bulunmasına rağmen, plansız bir büyüme sonucu istihdam sorunu yaşayan eğitim fakültesi dışındaki üniversite mezunlarına "potansiyel öğretmen adayı" gözüyle bakılmış ve bu da "bilen öğretir" mantığı

ile gerekçelendirilmeye çalışılmıştır. Bu sorun temelde çok önemli bir insan gücü planlaması sorunudur. Türkiye'deki bütün üniversitelere fen edebiyat fakültesi açılmış ve belli bir süre sonra bu fakültelerin mezunları çok önemli istihdam sorunları yaşamaya başlamıştır. Son olarak fen edebiyat fakültesi mezunlarına ve üçüncü sınıf öğrencilerine (Akademik not ortalaması 2.5 olmak şartı ile) pedagojik formasyon eğitimi verilmeye başlamıştır. Daha önce uygulanan ve başarılı olmayan bu sistem tekrar uygulamaya konulmuştur. Bu uygulamanın önemli sorunlarından biri öğretmen yetiştirmek amacı ile kurulan eğitim fakültelerinin işlevi ile pedagojik formasyon programlarının işlevinin çelişmesidir. Başka bir sorun da fen edebiyat fakültelerinin başarılı öğrencilerinin öğretmen yapılmak istenmesidir. Bunun anlamı başarılı öğrenciler öğretmen olsun, diğerleri bilim insanı olarak yetiştirilsin demektir. Ancak bu çelişkili durumda, başarılı öğrencilerin öğretmen olması ya da bilim insanı olması birbirine feda edilebilecek durumda değildir. Ayrıca bu uygulama fen edebiyat fakültelerinin kuruluş amacı olan bilim insanı ve araştırmacı yetiştirme işlevi ile de çelişmektedir. Oysa Türk Eğitim Sen'in araştırmasında 2010 yılı rakamlarına göre Türkiye'de 327 bin işsiz öğretmen bulunmaktadır ve yılsonu itibariyle bu rakamın 360 bine ulaşacağı öngörülmektedir (Türk Eğitim Sen, 2010). Dolayısıyla mevcut öğretmen yetiştirme uygulamalarının bu sayının daha hızla artıracak bir uygulama olduğu söylenebilir.

Türk eğitim sisteminin en temel sorunlarından biri, eğitimde eşitsizliğin gün geçtikçe artıyor olmasıdır. Bu artış, toplumsal tabakalaşmayı derinleştirmektedir. Özellikle yapılan son on yıldaki yapısal müdahaleler, eğitimde eşitsizliği derinleştirmiş ve toplumu kastlaştırmıştır. Buna karşılık, eğitime erişim konusundaki eşitsizliği çözmeye adına çeşitli çabalar da bulunmaktadır. Eğitime erişimdeki eşitsizliğin çözülmesi politika yapımcılar tarafından öncelikli bir sorun olarak ele alınmıştır. Birinci beş yıllık kalkınma planından sekizinci kalkınma planına kadar tüm planlarda bu sorunun aşılması öncelikli hedefler arasında yer almıştır. Bütün bunlara rağmen, eğitim sisteminin neden olduğu toplumsal tabakalaşmayı engellemeye dönük ciddi adımlar henüz atılmamıştır. Ekonomik ve kültürel olarak avantajlı ailelerin çocukları, bu avantajlarını mevcut eğitim sistemi sayesinde artırarak kullanmaktadır. Liselerin hiyerarşik olarak sıralanması, iyi lisenin üniversiteye girişte AOBP dolayısıyla avantaj sağlaması ve öğrencilerin hangi liselere gideceğinin altıncı sınıftan itibaren tayin edilmesi, bu tabakalaşmayı derinleştirmekte ve Türkiye'nin sosyal devlet olma vasfını hızla yitirmesine neden olmaktadır (Gür & Çelik, 2009). Türkiye'de Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi (ADNKS) verilerine göre (TÜİK, 2007) nüfusun % 8,2'si "okuma-yazma bilmemektedir. Okuma-yazma bilmeyenlerin % 61'ini ise kadınlar oluşturmaktadır. Kadın ve

erkeklerin toplam nüfus içindeki oranları hemen hemen aynı olsa da eğitimden yararlanma konusunda kadınların aleyhine bir eşitsizlik bulunmaktadır. Alanyazındaki pek çok çalışmada da (Akbeý, 2006; Akkan, 2000; Buluç, 1997; Büyüköztürk, 1992; ERG, 2009; Mete, 2009; Tanman, 2008; Tezcan, 1991) bölgesel, ekonomik ve cinsiyete dayalı eşitsizliklere vurgu yapılmaktadır. Bu çalışmalar arasında Eğitim Reformu Girişimi tarafından yapılan araştırmanın sonuçları oldukça çarpıcıdır. ERG (2009) raporuna göre, kız çocuklarının eğitime katılım olasılığı oranı, erkek çocuklarının eğitime katılım olasılığı oranından % 21 daha düşüktür. Güneydoğu Anadolu'nun kırsal kesiminde yaşayan bir kız çocuğunun ilköğretime erişim olasılığı % 48-52'dir. Sosyo-ekonomik durum ve cinsiyet, ortaöğretime katılımı belirlemektedir. Kırsal kesimde yaşayan, ailesinin geliri sınırlı, üç kardeşi olan, annesi ve babası ilkokul mezunu bir kız çocuğunun liseye gitme olasılığı % 1-2'dir. Oysa kentsel alanda yaşayan, annesi ve babası üniversite mezunu bir erkek çocuğun liseye gitme olasılığı % 68-70 olarak hesaplanmaktadır. Yüzde yirmilik gelir dilimleri arasında eğitim için yapılan harcama miktarları bakımından derin eşitsizlikler bulunmaktadır. En zengin kesim, en yoksul kesimin 21 katı eğitim harcaması yapmaktadır. Buna paralel olarak, en zengin kesimdeki 7-23 yaş arası nüfusun % 28'i yükseköğretime erişebilirken, en yoksul kesimdeki aynı yaş grubunun yalnızca % 0,4'ü yükseköğretime erişebilmektedir.

Öğretmen adaylarının üzerinde durduğu diğer bir konu mesleki eğitime yönlendirme ve mesleki eğitimin niteliği sorunudur. 15. Milli Eğitim Şurası'nda da Türkiye'nin gereksinim duyduğu insan gücünün yetiştirilmesi için ortaöğretim çağındaki öğrencilerin % 65'inin mesleki ve teknik ortaöğretime, % 35'inin genel ortaöğretime yönelmeleri ve ortaöğretimin bu politikaya hizmet edecek biçimde yapılandırılması üzerinde durulmuştur. Ancak mesleki ortaöğretime yönlendirmede hedeflenen oranların tam tersi bir durum söz konusudur. İlköğretimde yöneltme sorunu yıllardır tartışılmakla birlikte ilköğretim okullarının programlarında, meslekleri tanıtıcı bilgilere yer verilmesinin dışında herhangi bir politika geliştirilemediği söylenebilir (MEB, 1996). MEB 1999 yılından itibaren öğrencilerin bilgi ve becerilerini geliştirmek, teknoloji kültürünü oluşturmak, meslekleri tanıtmak, mesleki yönlendirme ve üst öğrenime hazırlamak amacıyla "İlköğretim Mesleki Rehberlik Projesi"ni uygulamaya başlanmıştır (Terzi, 2005). Ancak mesleki eğitime yönlendirilen öğrenci oranları dikkate alınarak, İlköğretim Mesleki Rehberlik Projesi'nin yönlendirmeye ilişkin farklı bir açılım getirmediği ileri sürülebilir. Oysa mesleki eğitimin niteliği artırılarak mesleki eğitime yönelmede hedeflenen oranlara ulaşılmış olsa, yükseköğretimdeki arz ve talep dengesizliğinin de bu düzeyde olmayacağı söylenebilir. Dolayısıyla yukarıda tartışılan merkezi sınavlar, özel

dershaneler gibi sorunların, mesleki eğitime daha çok kaynak ayırarak ve niteliğini yükselterek azaltılabileceği düşünülebilir.

Yukarıda tartışılan sorunlar dışında da öğretmen adaylarının önemli gördüğü çeşitli sorunlar bulunmaktadır. Siyasi ve ideolojik nedenlerle eğitime yapılan müdahaleler ve özellikle yönetici kadrolarına liyakat aranmadan yapılan atamalar bu sorunlardan bir kaçıdır. Bu sorun sadece eğitim sisteminin değil kamudaki pek çok sistemin ortak sorunudur. Bunun dışında mesleki ve teknik eğitim, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri, birleştirilmiş sınıf ve taşınmalı eğitim uygulamaları, eğitim sisteminin aşırı merkezîyetçi yapısı, eğitim programları, okul-aile işbirliğinin yetersizliğini, okul öncesi eğitimdeki okullaşma oranı ve okullarda şiddet olaylarıdır. Bu sorunlar da en az yukarıda tartışılan sorunlar kadar önemli sorunlardır. 2007–2013 yıllarını kapsayan Dokuzuncu Kalkınma planında belirtilen sorunların neredeyse tamamına yönelik hedefler bulunmaktadır. Planın “Eğitim Sisteminin Geliştirilmesi” başlığı altında eğitime ilişkin önemli kararlar yer almaktadır. Planda mesleki ve teknik eğitimin niteliğinin artırılması, okulöncesi eğitimin yaygınlaştırılması, ilköğretimde okul terklerinin azaltılması için başta kırsal kesime ve kız çocuklarına yönelik olmak üzere gerekli tedbirlerin alınması, ortaöğretime geçiş oranları yükseltilmesi, kalabalık sınıf mevcutları düşürülecek, ikili eğitim uygulaması azaltılması, yaygın eğitimin geliştirilmesi gibi hedefler yer almaktadır. Daha önceki kalkınma planlarında da benzer hedefler yer almaktadır. Bu durum, aslında sorunların bilindiğini ancak ayrılan kaynak ve çabaların yeterli olmadığını göstermektedir.

Özellikle dezavantajlı gruplar olarak ifade edilen kız çocuklarının, yoksulların, doğu ve kırsal bölgelerdeki çocukların eğitime erişimdeki engellerin olabildiğince azaltılması için önlemler alınmalıdır. Bu önlemler gerçekte sosyal devlet olmanın da bir koşuludur. Bunun yanında özellikle öğretmen yetiştirme konusundaki uygulamaların gözden geçirilmesi ve sık değişen uygulamalar yerine geleneği olan ve kurumsallaşmış uygulamaların yapılması gerekmektedir.

Bu araştırmanın önemli bir sonucu da araştırmaya katılan öğretmen adaylarının Türk Eğitim Sisteminin sorunlarına ilişkin duyarlılığıdır. Araştırmacıların sorunlara ilişkin görüşleri ile daha büyük gruplar üzerinde gerçekleştirilen çalışma bulguları örtüşmektedir. Dolayısıyla bu durum geleceğin öğretmen adaylarının sorunlarına ilişkin duyarlılıkların yüksek olduğu anlamına gelmektedir.

Kaynaklar

- Adıgüzel, A. ve Sağlam, M. (2009). Öğretmen eğitiminde program standartları ve akreditasyon. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10 (3), 83–103.
- Akbey, S. S. (2006). *Güneydoğu Anadolu bölgesinde eğitimin fırsat eşitliği açısından değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Akkan, H. (2000). *Öğretmen ve yönetici görüşlerine göre ilköğretim birinci kademe okullarının eğitimde fırsat ve imkân eşitliği açısından incelenmesi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu.
- Aldag, R. J. & Stearns, T. M. (1990). *Management*. USA Cincinnati: College Division Thomson International Publishing.
- Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi (2004). *Eğitim bilimleri bakış açısıyla eğitimin güncel sorunları ve çözüm önerileri çalıştay*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını.
- Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi (2005). *Öğretmen yetiştirmede kalite sorunları çalıştay*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayını.
- Arı, A. (2007). Üniversite öğretim elamanlarının sorunları. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17, 65–74.
- Arslan, M. (2004). Eğitim sistemimizin kapanmayan yarısı yükseköğretime geçiş. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16 (1), 37–51.
- Aşkar, P. (2007). İlköğretim programlarının ve uygulamalarının değerlendirilmesi, S. Özdemir, H. Bacanlı ve M. Sözer (Ed.) *Türkiye’de okul öncesi eğitim ve ilköğretim sistemi: temel sorunlar ve çözüm önerileri* (ss. 186–210). Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.
- Ayas, A. (2009). Öğretmenlik mesleğinin önemi ve öğretmen yetiştirmede güncel sorunlar. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10 (3), 1–11.
- Bağımsız Eğitimciler Sendikası (2008). Dershaneler merceğ altında: özel dershanelere velilerin bakışını irdeleyen alan araştırması. [Online]: <http://www.be-sen.org.tr/basinaciklama.asp> adresinden 20.06.2008 tarihinde indirilmiştir.
- Balcı, A. (2000). İki binli yıllarda Türk millî eğitim sisteminin örgütlenmesi ve yönetimi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 6 (24), 495–508.
- Balcı, A. (2004). Türkiye’de eğitim yöneticisi ve eğitim müfettişi yetiştirme uygulamaları: sorunlar ve öneriler. *Çağdaş Eğitim*, 29 (307), 22–40.
- Balcı, A. (2007). Yeni paradigmlar ışığında Türkiye eğitim sisteminin örgütlenmesi ve yönetimi, *Türk eğitim sisteminde yeni paradigma arayışları bildiriler kitabı* (ss. 249–267). Ankara: Eğitim-Bir-Sen.
- Balcı, A., Aydın, İ., Yılmaz, K., Memduhoğlu, H. B. ve Apaydın, Ç. (2007). Türk eğitim sisteminde ilköğretimin yönetimi ve denetimi: mevcut durum ve yeni perspektifler, S. Özdemir, H. Bacanlı ve M. Sözer (Ed.) *Türkiye’de okul öncesi eğitim ve ilköğretim sistemi: temel sorunlar ve çözüm önerileri* (ss. 126–185). Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.
- Başkent Üniversitesi-Tekışık Vakfı (2009). *Eğitimde yansımalar IX: Türkiye’nin öğretmen Yetiştirme çıkmazı ulusal sempozyumu*. 12–13 Kasım 2009. Ankara.
- Baştürk, S. ve Doğan, S. (2010). Lise öğretmenlerinin özel dershaneler hakkındaki görüşlerinin incelenmesi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*. 7 (2). [Online]: <http://www.insanbilimleri.com> adresinden 01.11.2010. tarihinde indirilmiştir.
- Bekdemir, M., Işık, A. ve Çıkcı, Y. (2004). Matematik kaygısını oluşturan ve arttıran öğretmen davranışları ve çözüm yolları. *Eurasian Journal of Educational Research*, 16, 88–94.

- Yılmaz, K., Altinkurt, Y. (2011). Öğretmen adaylarının Türk eğitim sisteminin sorunlarına ilişkin görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 8:1. Erişim: <http://www.InsanBilimleri.com>
-
- Buluç, B. (1997). Türkiye’de, ilköğretim ikinci kademe okullarda eğitimde fırsat ve imkân eşitliği. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 3 (1), 11–21.
- Büyüköztürk, Ş. (1992). *Türkiye’de nüfus ve eğitimde fırsat eşitsizliği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Çağlayan, H. (2008). Muz kabuğu piyasasında dersane öğretmenleri-odak grup görüşmesi. *Bayan Eğitimcilerin Sosyal Hakları Sempozyumu*. 12–13 Ocak 2008. Ankara.
- Çelik, V. (2002). Eğitim yöneticisi yetiştirme politikasına yön veren temel eğilimler, C. Elma ve Ş. Çinkır (Ed.) *21. yüzyıl eğitim yöneticilerinin yetiştirilmesi sempozyumu bildirileri*. (ss. 3–12). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Çelikten, M., Şanal, M. ve Yeni, Y. (2005). Öğretmenlik mesleği ve özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19 (2), 207–237.
- Demiraslan, Y. ve Koçak-Usluel, Y. (2005). Bilgi ve iletişim teknolojilerinin öğrenme öğretme sürecine entegrasyonunda öğretmenlerin durumu. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 4 (3). [Online]: <http://www.tojet.net/articles/4315.pdf>. adresinden 20.06.2010 tarihinde indirilmiştir.
- Demirtaş, B. ve Küçük, M. (2008). Kız meslek liselerinin günümüzdeki sorunlarına yönelik öğretmen görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (3), 147–159.
- Dereobalı, N. ve Ünver, G. (2009). Okulöncesi öğretmenliği lisans programı derslerinin öğretim elemanları tarafından genel bir bakış açısıyla değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10 (3), 161–181.
- Duman, T. (1993) Üniversitelere öğretmen yetiştirme sistemi temel özellikleri-sorunlar-gelişmeler. *Eğitim Dergisi*, 6, 14–16.
- Dünya Bankası (1993). A world bank country study: Turkey: Women in development. [Online]: <http://www-wds.worldbank.org/servlet/> adresinden 07.03.2005 tarihinde indirilmiştir.
- Dünya Bankası (2004). Implementation completion report to The Republic of Turkey for a basic education project in support of the first phase of the basic education program. [Online]: <http://www-wds.worldbank.org/servlet/> adresinden 07.03.2005 tarihinde indirilmiştir.
- Eğitim Bir Sen (2006). *Eğitim çalışanları sorunları araştırması*. Ankara: Eğitim-Bir-Sen Yayını.
- Eğitim Programları ve Öğretim Alanı Profesörler Kurulu (2005). İlköğretim 1–5. sınıflar öğretim programlarını değerlendirme toplantısı (Eskişehir) sonuç bildirisi. *İlköğretim-Online*, 5 (1). [Online]: <http://ilkogretim-online.org.tr>. adresinden 15.08.2010 tarihinde indirilmiştir.
- Eğitim Sen (2008). Üniversite öğrencilerinin profili araştırması. [Online]: <http://www.egitimsen.org.tr>. adresinden 20.06.2008 tarihinde indirilmiştir.
- Eğitim Sen (2009a). *2009–2010 eğitim-öğretim yılı basında eğitimin durumu*. [Online]: http://www.egitimsen.org.tr/down/230909_egitimrapor.pdf. adresinden 15.08.2010 tarihinde indirilmiştir.
- Eğitim Sen (2009b). [Online]: <http://www.egitimsen.org.tr/index.php?yazi=2094>. adresinden 15.08.2010 tarihinde indirilmiştir
- Ekiz, D. (2003). *Eğitimde araştırma yöntem ve metotlarına giriş*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- EPÖDER (2010). I. ulusal eğitim programları ve öğretim kongresi sonuç bildirgesi. [Online]: <http://www.epoder.org/?&Bid=402405>. adresinden 20.10.2010 tarihinde indirilmiştir.

- Yılmaz, K., Altinkurt, Y. (2011). Öğretmen adaylarının Türk eğitim sisteminin sorunlarına ilişkin görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 8:1. Erişim: <http://www.InsanBilimleri.com>
-
- Eraslan, A. (2009). Finlandiya'nın PISA'daki başarısının nedenleri: türkiye için alınacak dersler. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 3 (2), 238–248.
- Erdem, A. R. (2010). İlköğretim ve ortaöğretim öğretmenlerinin karşılaştığı ekonomik sorunlar ve bu ekonomik sorunların performanslarına etkisi konusundaki görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7 (1). [Online]: <http://www.insanbilimleri.com>. adresinden 20.10.2010 tarihinde indirilmiştir.
- ERG (2007a). *Herkes için kaliteli eğitim 2003–2007*. İstanbul: ERG.
- ERG (2007b). *Ortaöğretime geçiş sistemine ilişkin değerlendirme ve öneriler*. İstanbul: ERG.
- ERG (2008a). *Eğitimde izleme raporu 2007*. İstanbul: ERG.
- ERG (2008b). *Eğitimde ve toplumsal katılımda cinsiyet eşitliğinin sağlanması projesi yayınları*. İstanbul: ERG.
- ERG (2009). *Eğitimde eşitlik: politika analizi ve öneriler*. İstanbul: ERG.
- ERG (2010). *Eğitimde izleme raporu 2009*. İstanbul: ERG.
- Ergüder, Ü., Sevük, S., Şahin, M., Terzioğlu, T. ve Vardar, Ö. (2003). *Yükseköğretimin Yeniden yapılandırılması: temel ilkeler*. İstanbul: TÜSİAD Yayını.
- Erkan, S. (2007). İlköğretimde rehberlik, ölçme- değerlendirme ve yönlendirme, S. Özdemir, H. Bacanlı ve M. Sözer (Ed.) *Türkiye'de Okul öncesi eğitim ve ilköğretim sistemi: temel sorunlar ve çözüm önerileri* (ss. 268–308). Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.
- Freedman, J. L., Sears, D. O. & Carlsmith, J. M. (2003). *Sosyal psikoloji*. (Çev: A. Dönmez). Ankara: İmge Kitabevi.
- Gedikoğlu, T. (2005). Avrupa Birliği sürecinde Türk eğitim sistemi: sorunlar ve çözüm önerileri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1 (1), 66–80.
- Gök, F. (2004a). Eğitimin özelleştirilmesi, N. Balkan ve S. Savran (Ed.) *Neoliberalizmin tahribatı*. (ss. 94–110). İstanbul: Metis Yayınları.
- Gök, F. (2004b). Eğitim hakkı: Türkiye gerçeği. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*. 6–9 Temmuz 2004. İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Malatya.
- Gök, F. (2005). Üniversiteye girişte umut pazarı. *XIV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*. 28–30 Eylül 2005. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi. Denizli.
- Göktaş, Y., Yıldırım, S. ve Yıldırım, Z. (2009). Main barriers and possible enablers of ICT integration into preservice teacher education programs. *Journal of Educational Technology & Society*, 12 (1), 193–204.
- Güçlü, M. (2002). İlköğretimde kalabalık sınıflar sorunu ve çözüm önerileri. *Eğitim Araştırmaları*, 9 (2), 52–58.
- Gülbahar, Y. ve Güven, İ. (2008). A survey on ICT usage and the perceptions of social studies teachers in Turkey. *Educational Technology & Society*, 11 (3), 37–51.
- Gülcan, M. G. (2003). *Avrupa Birliği'ne adaylık Sürecinde Türkiye eğitim sisteminin yapısal uyum sorunları ve yapısal uyum modeli araştırması*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gümüşeli, A. İ. (2003). Eğitim yöneticilerini yetiştirmede liderlik standartları ve bir model önerisi. *21. yüzyılda eğitim yöneticilerinin yetiştirilmesi ve karşılaşılan güçlükler sempozyumu*. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 14 Haziran 2003.
- Gündoğdu, K., Çimen, N. ve Turan, S. (2008). Öğretmen adaylarının kamu personeli seçme sınavına (KPSS) ilişkin görüşleri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (2), 35–43.
- Gür, B. S. ve Çelik, Z. (2009). *Türkiye'de millî eğitim sistemi: yapısal sorunlar ve öneriler*. Ankara: SETA.

- Yılmaz, K., Altinkurt, Y. (2011). Öğretmen adaylarının Türk eğitim sisteminin sorunlarına ilişkin görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 8:1. Erişim: <http://www.InsanBilimleri.com>
-
- Işık, H. (2002). Okul müdürlüğü formasyon programları ve okul müdürlerinin yetiştirilmesi, C. Elma ve Ş. Çınkır (Ed.) *21. yüzyıl eğitim yöneticilerinin yetiştirilmesi sempozyumu bildirileri* (ss. 25–36). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Kabadayı, R. (1997). Eğitimde yerelleşmeye mesleki teknik eğitimden başlanmalıdır. *TODAİE Çağdaş Yerel Yönetimler Dergisi*, 6 (2), 1–11.
- Küçükahmet, L. (1993). *Öğretmen yetiştirme-programları ve uygulamaları*. Ankara: Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi Matbaası.
- Küçükcan, T. ve Gür, B. S. (2009). *Türkiye’de yükseköğretim: karşılaştırmalı bir analiz*. Ankara: SETA.
- Maya, İ. Ç. (2009). Mesleki eğitimde okullaşma oranları nasıl yükseltilebilir? *1. Uluslararası türkiye eğitim araştırmaları kongresi*. Eğitim Araştırmaları Birliği. 1–3 Mayıs 2009. Çanakkale.
- MEB (1996). *Avrupa Birliği ülkelerinin eğitim sistemleri*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB (2005). *Pilot iller iletişim bileşeni başlangıç araştırması*. Avrupa Birliği-Türkiye Temel Eğitime Destek Projesi. Contract No: CB/SV/01. Ankara: MEB.
- MEB (2006a). *Mesleki ve teknik eğitim merkezlerinin değerlendirilmesi araştırması*. Ankara: MEB EARGED-EYEDDER.
- MEB (2006b). *On yedinci millî eğitim şûrası*. Ankara: MEB.
- MEB (2008). *Eğitim teknolojileri genel müdürlüğü*. Ankara: Milli Eğitim Basımevi.
- MEB (2009). *Milli eğitim bakanlığı 2010–2014 stratejik planı*. Ankara: Strateji Geliştirme Başkanlığı.
- MEB (2010). 18. milli eğitim şurası çalışmaları. [Online]: <http://ttkb.meb.gov.tr/haberayrinti.aspx>. adresinden 20.10.2010 tarihinde indirilmiştir.
- Mete, Y. A. (2009). *Fırsat eşitliği temelinde öğretmen atama politikaları: nesnel çözümleme - öznel tanıklıklar*. Yayınlanmamış doktora tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kocaeli.
- Miles, M., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis*. London: Sage Publications.
- OECD (2007). *Basic education: Turkey*. Paris: OECD.
- Okçabol, R. ve Gök, F. (1998). *Öğretmen profili araştırması*. Ankara: Eğitim-Sen Yayını.
- Özdem, G. (2007). *Türkiye’de 1980 sonrası uygulanan eğitim politikalarının ilköğretim okullarında yarattığı dönüşümün değerlendirilmesi (Ankara ili örneği)*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Özden, Y. (2002). *Eğitimde yeni değerler*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Özoğlu, M. (2010). *Türkiye’de öğretmen yetiştirme sisteminin sorunları*. Ankara: SETA.
- Özsoy, S. ve Ünal, L. I. (2004). Bir yol ayrımı öyküsü: türkiye’de eğitim bilimleri ve öğretmen yetiştirme. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı Bildiriler Kitabı*. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi. 6–9 Temmuz 2004. Malatya.
- Sadi, S., Şekerci, A. R., Kurban, B., Topu, F. B., Demirel, T., Tosun, C., Demirci, T. ve Göktaş, Y. (2008). Öğretmen eğitiminde teknolojinin etkin kullanımı: öğretim elemanları ve öğretmen adaylarının görüşleri. *Bilişim Teknolojileri Dergisi*, 1 (3), 43–49.
- Sönmez, M. (2008). Türkiye’de mesleki ve teknik örgün öğretimin sorunları ve yeniden yapılandırılma zorunluluğu. *Eğitim ve Bilim*, 33 (147), 71–84.
- Spring, J. (1997). *Özgür eğitim*. (Çev: A.Ekmekçi), İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Şahin, B. (2002). *Özel dershanelerin türk eğitim sistemindeki yeri ve önemi*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kırıkkale.
- Şahin, İ. ve Fındık, T. (2008). Türkiye’de mesleki ve teknik eğitim: mevcut durum, sorunlar ve çözüm önerileri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 12 (3), 65–86.

- Yılmaz, K., Altinkurt, Y. (2011). Öğretmen adaylarının Türk eğitim sisteminin sorunlarına ilişkin görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi* [Bağlantıda]. 8:1. Erişim: <http://www.InsanBilimleri.com>
-
- Şimşek, H. & Yıldırım, A. (2000). Vocational schools in Turkey: An administrative and organizational analysis. *International Review of Education*, 46 (3/4), 327-342.
- Şimşek, H. (2002). Türkiye’de eğitim yöneticisi yetiştirilemez! C. Elma ve Ş. Çınkır (Ed.) *21. yüzyıl eğitim yöneticilerinin yetiştirilmesi sempozyumu bildirileri*. (ss. 307–312). Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Şimşek, H. (2004a). Eğitim yöneticilerinin yetiştirilmesi: karşılaştırmalı örnekler ve türkiye için öneriler. [Online]: <http://www.hasansimsek.net>. adresinden 20.01.2010. tarihinde indirilmiştir.
- Şimşek, H. (2004b). Eğitim yöneticilerinin yetiştirilmesi: karşılaştırmalı örnekler ve türkiye için öneriler. *Çağdaş Eğitim*, 29 (307), 13–21.
- Şimşek, H. (2006). Türkiye’nin eğitim reformu: durum ve hedef alanları. [Online]: <http://www.hasansimsek.net>. adresinden 20.01.2010. tarihinde indirilmiştir.
- Şimşek, H. (2010). Eğitim sisteminde öğretmenin rolü ve öğretmenlik mesleği, H. B. Memduhoğlu ve K. Yılmaz (Ed.) *Eğitim bilimine giriş*. (ss. 243–268.). 2. Baskı. Ankara: Pegem Akademi.
- Şişman, M. (2009). Öğretmen yeterlilikleri: modern bir söylem ve retorik. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10 (3), 63–82.
- Şişman, M. ve Acat, M. B. (2003). Öğretmenlik uygulaması çalışmalarının öğretmenlik mesleğinin algılanmasındaki etkisi. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 13 (2), 235–250.
- Tanman, S. (2008). *İlköğretim ikinci kademede eğitimde fırsat eşitsizliği*. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Isparta.
- TED (2005). *Türkiye’de üniversiteye giriş sistemi araştırması ve çözüm önerileri*. Ankara: TED.
- TEKEV (2007). *Türkiye’de mesleki eğitim sisteminin temel sorunları ve çözüm önerileri raporu*. Ankara: Teknik Eğitim Vakfı Yayınları.
- Terzi, Ç. (2005). *Uyum sürecinde Türkiye eğitim politikalarının, Avrupa birliği eğitim politikaları doğrultusunda değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Tezcan, M. (1991). *Eğitim sosyolojisi*. Ankara: Yargıçoğlu Matbaası.
- Tural, N. K. (2002). *Eğitim finansmanı*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- TÜİK (2007). *Türkiye istatistik kurumu*. www.tuik.gov.tr. Erişim Tarihi: 20.05.2010.
- Türk Eğitim Sen (2001). *Türk milli eğitimi*. Ankara: Türk Eğitim-Sen Yayını.
- Türk Eğitim Sen (2007). *Türkiye’de eğitim sorunu*. Ankara: Türk Eğitim-Sen Yayını.
- Türk Eğitim Sen (2010). *Aylık haber bülteni*. 73, 2–6.
- Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (2007). *Türkiye’de mesleki ve teknik eğitim konusundaki temel sorunlar ve çözüm önerileri*. Ankara: TOBB.
- TÜSİAD (2006). *Eğitim ve sürdürülebilir büyüme: Türkiye deneyimi*. İstanbul: TÜSİAD Yayını.
- TÜSİAD (2008). *Türkiye’de yükseköğretim: eğilimler, sorunlar ve fırsatlar*. İstanbul: TÜSİAD Yayını.
- Ural, O. ve Ramazan, O. (2007). Türkiye’de Okul öncesi eğitimin dünü ve bugünü, S. Özdemir, H. Bacanlı ve M. Sözer (Ed.) *Türkiye’de okul öncesi eğitim ve ilköğretim sistemi: temel sorunlar ve çözüm önerileri* (ss. 11–61). Ankara: Türk Eğitim Derneği Yayınları.
- Uzuner, Y. (1997). Niteliksel araştırma yöntemlerinin özellikleri. *IV. Ulusal Eğitim Bilimleri Kongresi*. 10–12 Eylül 1997. Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Üstüner, M. (2004). Geçmişten günümüze türk eğitim sisteminde öğretmen yetiştirme ve günümüz sorunları. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5 (7), 63–82.

- Yaman, E. (2006). Eğitim sistemindeki sorunlardan bir boyut: büyük sınıflar ve sınıf yönetimi. *Gazi Üniversitesi Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 4 (3), 261–274.
- Yaman, E. (2010). Kalabalık sınıfların etkileri: öğrenciler ne düşünüyor? *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18 (2), 403–414.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, M. C. (2010). Türkiye ve Avrupa birliği ülkelerinin eğitim sistemlerinin yönetim yapısı. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 18 (2), 567–586.
- Yılmaz, K. (2009). Özel dersane öğretmenlerinin örgütsel güven düzeyleri ile örgütsel vatandaşlık davranışları arasındaki ilişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 15 (59), 471–490.
- Yolcu, H. (2007). *Türkiye’de İlköğretimin finansmanın değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış doktora tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yolcu, H. ve Kartal, S. (2010). Eğitim fakültesi son sınıf öğrencilerinin görüşlerine göre Türkiye eğitim sistemine ilişkin yaşanan sorunlar. 9. *Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu*. 20- 22 Mayıs 2010. Elazığ.
- YÖK (2007). *Türkiye’nin yükseköğretim stratejisi*. Ankara: Yükseköğretim Kurulu.

Ek-1:

Extended Abstract

Introduction

The aim of the research is to determine prospective teachers’ views about issues in the Turkish education system. The Turkish education system is a broad system including about 16,000,000 students and 600,000 teachers. Although there have been various regulations to improve the system, compensate insufficiencies, and correct improper practices, some issues in the system are still continuing. These issues have been scientifically defined before by a number of studies. There has been no improvement particularly in over-central structure of the system, lack of professionalized educational administration, teacher training system, unfair access to education and vocational technical training. The system is still over-centralized because every decision is taken by the central organization. Educational administration has not been professionalized yet, since there is no need for a special training to become educational administrators. Teaching is the main criterion in the profession. Teacher training issues have not been overcome as teachers are not fully trained by faculties of education. There are problems in access to education because such issues are still seen in Eastern part and Western part of Turkey, in rural and urban areas for female and male students. These issues may further be exemplified. In the literature, there are many studies on the issues in the Turkish education system. However, in most of the studies, prospective teachers’ views were disregarded. On the other hand, prospective teachers’ views about the education system are important because these views might give us clues about how many prospective teachers know the system, their sensibility, readiness to become a part of the system and their general attitudes. Prospective teachers’ views about the Turkish education system are important in terms of attitudes. Attitudes, in this sense, are associated with beliefs, values and behaviors. As attitudes are shaped by experiences, prospective teachers’ experiences during pre-service training are influential on their views about the education system and attitudes.

Method

The research was a survey model study. Qualitative research methods were used in the research. The research group consisted of 91 volunteer prospective teachers attending Faculty of Education, Dumlupınar University. A semi-structured data gathering tool was developed for data collection. The participants were asked to define the most crucial five issues in the Turkish education system in writing and explain those issues in a justifiable way. In the study, data of total 465 pages was reached. Descriptive analysis technique was used for data analysis.

Result, Discussion and Suggestions

According to the prospective teachers included in the study, the most crucial issues in the Turkish education system were as follows respectively: Central examinations, crowded classrooms, rote learning, insufficient equipment and physical structures, quality of the currently employed teachers, unfair access to education, politics (ideological discrimination and favoritism), and appointment of teachers, private teaching institutions, finance and vocational training issues.

It is very difficult to say which issues are causes and which are results. For instance, central examinations, considered as the most crucial problem, are the reason for private teaching institutions, another important issue. At the same time, lack of proper planning from primary schools to university education, differences in quality of educational institutions, lack of powerful guidance at different educational levels, and students' tendency towards general high schools because of poor quality of vocational training might appear as reasons or results of the currently known issues.

Turkey is a country of examinations. Among these examinations, the most important one is the university entrance examination. According to a survey by Eğitim Sen, the education trade union (2008), 93.8% of the high school students also attend private teaching institutes or take private courses for the examination. It could be said that the only reason for the establishment of private teaching institution system, which was considered as the 9th important problem by the prospective teachers included in the study, is central examinations, which also bring educational non-equalization, the 6th important issue, especially caused by economic opportunities.

According to the prospective teachers included in the study, the second important issue in the Turkish education system is crowded classrooms. The participants stated that crowded classrooms made classroom management difficult for teachers, prolonged the teacher-student familiarization process, forced teachers to carry out teacher-centered education, caused rote learning and thus affected the quality of education negatively.

Physical insufficiencies and lack of proper equipment, which were considered as important problems by the participants, are significant issues in the education system. It would be sensible to mention these problems together with financial resources allocated to education and rote learning because the Turkish education system is over-centralized and education in Turkey is financially supported with public resources. Although there are private teaching institutions with relatively low rates at every educational level, public finance is overwhelmingly dominant (Tural, 2002). Even expense items of schools are defined by central organizations. Therefore, although partial improvements are seen as a result of schools' own opportunities, it seems difficult to lower physical insufficiencies and lack of proper equipment unless resources allocated to education increase.

According to the prospective teachers included in the study, one of the main problems in the Turkish education system is quality of teachers. This issue might be examined in a broad scope from the currently employed teachers in the system to teacher training.

According to the participants, the currently employed teachers did not make enough efforts to improve themselves. They thought that the newly applied constructivist education programs in order to prevent rote learning could not be successfully practiced due to maintaining regular practices of teachers and teachers' inability to improve them. Another important problem associated with quality of teachers is teacher training and appointment system. Turkey, with 150-year-teacher training experience, has no teacher training tradition. Despite well-functioning formerly teacher training institutes, there have often been intervenes with the teacher training system. These applications generally carry the system back. Although there are faculties of education to train teachers, graduates of faculties of education suffer from unemployment as a result of unscheduled growth, and graduates of other faculties are regarded as "potential teachers". This case has been justified with an understanding that "Those who have knowledge can teach". This issue is basically caused by labor planning problem. All the universities in Turkey opened faculties of science and letters, but later, graduates of these faculties started to experience unemployment problems. Finally, graduates of faculties of science and letters and third graders were provided with pedagogical education. However, such an application contradicts with the primary mission of faculties of science and letters; training scientists and researchers. On the other hand, in the survey by Eğitim Sen (2010), there were 327,000 unemployed teachers in Turkey according to the figures in 2010 and it is estimated that this figure will increase to 360, 000 at the end of the year. As a result, it could be said that the current teacher training applications will further increase the unemployment rate.

According to the prospective teachers included in the study, one of the main issues in the Turkish education system is gradual non-equalization in education. Although population rates of the female and the male are similar in Turkey, women are less privileged than men in education. There must be immediate precautions to overcome educational difficulties for the underprivileged groups such as girls, poor people and children from rural areas and in the east part of Turkey.

Another issue defined by the prospective teachers included in the study is guidance in vocational training and quality of vocational training. 15th National Education Council highlighted a secondary school reform to serve vocational training in order to train students regarding the labor force needs in Turkey as 65 of secondary school students tend towards vocational and technical training and 35% of them tend towards general education. However, the current case in vocational training guidance is just the contrary and the targeted rate has not been reached yet. It is a fact that unbalanced demand and supply in higher education will lower if the targeted rates in vocational training are reached by increasing the quality of vocational training. Therefore, the above mentioned issues such as central examinations and private teaching institutions will reduce by allocating more funds to vocational training and increasing the quality of vocational training.